

Raportul colectivului de Drept constituțional și instituții politice al Universității din Craiova privind revizuirea Constituției României

Prof. univ. dr. Dan Claudiu Dănișor
Conf. univ. dr. Sebastian Rădulețu
Conf. univ. dr. George Gîrleșteanu
Lect. univ. dr. Mădălina Nica
Lect. univ. dr. Sonia Drăghici
Asist. univ. dr. Mădălina Putinei

Le mulțumim tuturor celor care au făcut propuneri pentru îmbunătățirea acestui raport în cadrul dezbaterii publice, în special domnului profesor Dumitru Bușneag, dr. Irina Lazăr, drd. Ciprian Cioroianu, drd. Dragoș Efrim, drd. Gabriela Zanfîr, ale căror contribuții au fost parțial integrate în proiectul de revizuire a Constituției României.

TITLUL I PRINCIPII GENERALE

Constituția României este imperfectă, ca orice altă operă constituțională sau legislativă. Din punctul nostru de vedere, disfuncțiile sistemice nu se datorează în primul rând Constituției, ci tipului de impuls politic și social pe care sistemul constituțional îl primește din partea societății civile și mai ales din partea partidelor politice. De aceea credem că orice revizuire a Constituției nu poate deveni oportună și eficientă decât dacă este însoțită de măsuri structurale de corectare a impulsului politic care alimentează instituțiile juridice constituționale. Aceste măsuri trebuie să privească în primul rând educația cetățeanului, apoi sistemul societății civile înseși și doar conjugat cu acestea revizuirea textelor constituționale.

Primul titlu al Constituției României, intitulat „Principii generale” reprezintă transpunerea normativă a filozofiei politice și juridice a noii democrații liberale românești, opusă atât totalitarismului cât și așa-zisei „democrației populare”. El cuprinde cele mai importante dispoziții constituționale, cele care impun Constituției înseși un anumit scop, de modul interpretării lor teleologice depinzând osatura întregului regim politic.

Deși în principiu legate într-un sistem coerent, aceste principii și-au dovedit pe parcursul celor peste 20 de ani scurși de la Revoluție limitele, fiind semnalate anumite lacune, evoluțiile jurisprudențiale precizându-le sau completându-le, practica politică dovedindu-le anumite stângăcii de redactare care au putut fi speculate pentru a deturna sensul anumitor mecanisme politice sau constituționale.

Iată contextul în care, fără a relua prea amănunțit considerațiile teoretice care stau la baza propunerilor noastre, ne permitem unele sugestii de reformulare a dispozițiilor primului Titlu al Constituției și al câtorva dintre dispozițiile comune în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale.

Vom arăta care este propunerea de modificare și vom argumenta după fiecare articol modificările propuse. Textele nou introduse sau modificate sunt subliniate.

Articolul 1 Statul român

Text actual

- (1) România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil.
- (2) Forma de guvernământ a statului român este republica.
- (3) România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate.
- (4) Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor – legislativă, executivă și judecătorească – în cadrul democrației constituționale.
- (5) În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie.

Text propus

- (1) România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil.
- (2) *Națiunea este un corp politic și civic.* [textul actualului art. 1 alin. (2) va fi cuprins în art. 2 alin. (1)]
- (3) România este stat de drept, democratic și *liberal*, social și *laic*, în care demnitatea omului, *libertatea*, dreptatea, drepturile și libertățile *persoanelor* și *pluralismul* reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate.
- (4) Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor – legislativă, executivă și judecătorească – în cadrul democrației constituționale.
- (5) În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie.

Argumente

Prima modificare propusă este inserarea dispoziției privind forma republicană de guvernământ în art. 2 – „Suveranitatea”. Cred că locul prevederii unei opțiuni pentru o formă de guvernământ este în articolul privind suveranitatea, căci este vorba de modul exercitării acesteia. Voi arăta atunci cum ar trebui înțeleasă această prevedere.

Caracterul național al statului român a stârnit vii dezbateri, atât în 1991, cât și în 2003. Dar, de fapt, dezbaterile nu s-au referit la caracterul în sine, pe care nimeni nu îl contestă, căci practic toate statele actuale europene sunt naționale, ci la înțelesul acestei noțiuni. O înțelegere naționalistă a caracterului național al statului și al conceptului corelativ de minoritate națională a transformat problema într-una etnică. De aceea, am considerat util ca textul art. 1 C să cuprindă o definiție a națiunii, care să evite transformarea problemei într-o dispută naționalistă. Astfel, națiunea ar fi definită, în ton cu filosofia care a reușit și în 2003 să aplaneze naționalismele, ca un corp social „politic”, adică bazat pe voința indivizilor de a construi un viitor comun indiferent de trăsăturile identitare care îi diferențiază: rasă, etnie, limbă, religie, etc. și ca un corp social civic, adică unul care are la bază spiritul civismului, care presupune reunirea tuturor comunităților infranaționale într-un proiect de realizare a unei societăți bazate pe valorile comune.

Alineatul al treilea cred că ar trebui completat pentru a marca mai clar diferența dintre statul actual și cel anterior Revoluției. Astfel, statul a fost declarat în 1991 ca fiind democratic, ceea ce îl opunea dictaturii comuniste, iar acum cred că ar trebui să fie declarat liberal, pentru a-l opune în mod expres statului totalitar. Dispoziția astfel formulată ar pune

capăt disputelor create în jurul mișcării din 1989, căreia i s-a negat adesea caracterul revoluționar, susținându-se că a fost doar o mișcare contra lui Nicolae Ceaușescu și dictaturii sale personale.

Pe de altă parte, afirmarea expresă a caracterului laic al statului, după modelul francez care a inspirat decisiv și Constituantul din 1991, cred că ar pune capăt ideii că statul român încurajează prioritar una dintre bisericile prezente în România, cea ortodoxă, afirmând clar neutralitatea acestuia în raport cu cultele religioase.

Art. 1 alin. (3) afirmă unele valori ale statului român ca fiind valori supreme. Alegerea acestora s-a datorat universalității lor. Dar formularea unora dintre ele tinde să le restrângă universalitatea. De aceea, cred că ar fi mai nimerit ca în loc de drepturile și libertățile *cetățenilor*, Constituția să afirme ca valoare supremă drepturile și libertățile *persoanelor*, iar în loc de *libera dezvoltare a personalității umane*, care este doar un aspect al libertății, să afirme această *libertate* ca atare și să valorizeze pluralismul în general și nu doar pe cel *politic*, cum se întâmplă acum.

Articolul 2 Suveranitatea

Text actual

- (1) Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice și corecte, precum și prin referendum.
- (2) Nici un grup și nici o persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu.

Text propus

- (1) Forma de guvernământ a statului român este republica.*
- (2) Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin reprezentare, precum și în mod direct. Regimul exercitării directe a suveranității va fi reglementat prin Codul electoral.*
- (3) Organele reprezentative ale poporului român sunt constituite prin alegeri libere, periodice și corecte.*
- (4) Orice putere sau majoritate este limitată. Este interzisă instituirea oricărui regim de iresponsabilitate absolută.*
- (5) Niciun grup și nicio persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu.*

Argumente

Art. 2 ar trebui modificat, după părerea mea, pentru a cuprinde dispoziția privind forma de guvernământ, prezentă acum în art. 1 alin. (2) și pentru a explica mai bine care sunt consecințele acestei forme de guvernământ.

Opțiunea pentru republică și interzicerea revizuirii acesteia pare să aibă în România, în opinia celor mai mulți cetățeni, doar înțelesul de interzicere a prezenței unui monarh. Or, în Franța, de unde este preluată această reglementare, ea are un înțeles mult mai complex. Fără această explicitare normativă, dispoziția nu pare să aibă niciun sens în contextul istoriei României, căci în fond republica a fost pentru prima dată introdusă de comuniști. Atașamentul sistemului pentru forma republicană trebuie să fie clar precizat la nivel constituțional pentru a nu crea impresia că dispoziția este introdusă contra fostului rege al României.

Este sensul propunerii de a introduce o nouă dispoziție, alin. (4), care să completeze filozofia republicană afirmată deja parțial în dispozițiile care interzic grupurilor sau persoanelor să exercite suveranitatea în nume propriu și care fac dependentă orice putere de dreptul de vot.

Republica este o formă de regim politic în care suveranitatea aparține poporului, în care oricare formă de putere personală este prohibită, un regim în care puterile sunt temporale, limitate și exercitate de persoane responsabile, în care demosul însuși este limitat, în care libertatea înseamnă, pe lângă non-interferență, non-dominație, în care egalitatea este concepută în libertate și ca un element constitutiv al acesteia, un regim care conjugă liberalismul cu comunitarismul într-o egalitate ca diferență.

Transpunerea normativă completă a acestei filozofii presupune deci completarea dispozițiilor existente cu afirmarea caracterului limitat al oricărei puteri, inclusiv a puterii majorității, care trebuie să fie respectuoasă cu drepturile opoziției, căci în democrațiile liberale opoziția este un organ al guvernământului, și cu interzicerea oricărui regim de iresponsabilitate absolută, care ar face ca un organ reprezentativ să scape oricărei forme de control. În ceea ce privește conjugarea republicană a libertății și egalității într-un drept la diferență, am preferat să propun formalizarea acestuia într-o dispoziție privind libertatea.

Am propus, de asemenea, modificarea referirii la exercitarea suveranității prin *referendum*, considerând că este mai potrivit ca textul să se refere la exercitarea directă a suveranității, lăsând loc introducerii tuturor formelor de exercitare directă. De asemenea, cred că este mai potrivit să se facă referirea generică la exercițiul suveranității prin reprezentare, fără să ne mai referim la organele reprezentative, pentru a clarifica unele confuzii privind superioritatea organelor executive care rezultă direct din vot față de celelalte.

Propunere de articol nou

Articolul 2¹

Libertatea

(1) Libertatea individuală este inviolabilă.

(2) Libertatea este puterea de a face tot ceea ce nu dăunează celorlalți. Exercițiul drepturilor și libertăților fiecăruia nu are alte limite decât cele care asigură celorlalți membri ai societății exercițiul aceluiași drepturi ori libertăți.

(3) Libertatea individuală implică dreptul la diferență.

(4) Tot ceea ce nu este interzis de lege este permis și nimeni nu poate fi constrâns la ceea ce ea nu ordonă.

Argumente

Actuala Constituție a României nu cuprinde despre libertate decât o dispoziție seacă, prezentă în art. 23 alin. (1), care afirmă că libertatea individuală este inviolabilă.

Eu văd aici două probleme de reglementare. Prima este legată de plasarea libertății printre celelalte drepturi și libertăți, în timp ce egalitatea este plasată printre principiile generale ale Constituției și este reglementată apoi în cadrul dispozițiilor comune în materia drepturilor și libertăților fundamentale. Această privilegiere a egalității este nefirească în condițiile în care România, spre deosebire de statele pe care Constituanta din 1991 le-a luat ca model, a ieșit dintr-un regim totalitar de stânga, în care egalitatea fusese exacerbată. Firesc ar fi fost ca prin noua Constituție să fie privilegiată libertatea individuală, nu egalitatea. Astfel că centrarea pe egalitate, firească în Europa occidentală, care se departaja astfel de regimurile fasciste ce afirmaseră ierarhizarea raselor, religiilor etc., este stranie la noi.

În acest context, cred că reglementarea libertății în cadrul principiilor generale este o reparație firească și o garanție contra oricărei derive egalitariste.

Dispozițiile art. 2¹ ar debuta cu actuala prevedere din art. 23 alin. (1), care ar rămâne să reglementeze siguranța persoanei, potrivit căreia libertatea individuală este inviolabilă.

Alin. (2) ar defini libertatea individuală. Este practic o traducere a Declarației Drepturilor Omului și Cetățeanului din 1789. Această dispoziție ar lămuri definitiv modul de interpretare al cauzelor care pot autoriza restrângerea exercițiului unor drepturi ori libertăți din art. 53C, în sensul jurisprudenței Curții Constituționale potrivit căreia „aceasta presupune ca legiuitorul să stabilească în folosul căror drepturi anume a fost instituită Determinarea acestor drepturi nu poate fi, însă, generică ... ci în mod concret” (Decizia nr. 139/1994, M. Of. nr. 353 din 21 decembrie 1994).

Alineatul al treilea ar completa filozofia republicană sintetizată mai sus și ar transpune normativ jurisprudența constantă a Curții Constituționale care afirmă necesitatea de a interpreta egalitatea ca drept la diferență, afirmând astfel o egalitatea în libertate, una care produce o verticalizare a societății, o interzicere a egalitarismului.

În fine, alin. (4) este de asemenea o reproducere a Declarației franceze din 1789, afirmând principiul liberal potrivit căruia regimul general de exercitare a drepturilor și libertăților este cel represiv, regimul de autorizare prealabilă sau de declarare prealabilă fiind excepționale.

Articolul 3 **Teritoriul**

Text actual

- (1) Teritoriul României este inalienabil.
- (2) Frontierele țării sunt consfințite prin lege organică, cu respectarea principiilor și a celorlalte norme general admise ale dreptului internațional.
- (3) Teritoriul este organizat, sub aspect administrativ, în comune, orașe și județe. În condițiile legii, unele orașe sunt declarate municipii.
- (4) Pe teritoriul statului român nu pot fi strămutate sau colonizate populații străine.

Text propus

- (1) Teritoriul României este inalienabil și *indivizibil. Este interzisă înstrăinarea, abandonarea ori pierderea prin prescripție a unor părți ale teritoriului, precum și secesiunea acestora.*
- (2) Statul unitar român se întemeiază pe principiile descentralizării, autonomiei locale și deconcentrării serviciilor publice.
- (3) *Autonomia administrativă locală garantată este normativă, funcțională, financiară și contractuală.*
- (4) *Teritoriul este organizat, sub aspect administrativ, prin lege organică.*
- (5) Pe teritoriul statului român nu pot fi strămutate sau colonizate populații străine.
- (6) Frontierele țării sunt consfințite prin lege organică, cu respectarea principiilor și a celorlalte norme general admise ale dreptului internațional.

Argumente

Actuala reglementare referitoare la teritoriu nu afirmă caracterul său indivizibil. Deși acesta poate fi dedus din caracterul unitar al statului, cred că o prevedere expresă nu ar fi

redundantă. Prima consecință a indivizibilității teritoriului este că dreptul este și se aplică uniform pe teritoriul național. Acest principiu de unificare nu mai este înțeles ca fiind absolut. Este acceptată o anumită teritorializare a dreptului, adică regimuri juridice aplicabile doar în anumite părți ale teritoriului, dar această teritorializare are limite stricte. Prima limită este că teritorializarea dreptului nu poate avea semnificația constituirii mai multor ordini juridice care să coexiste pe teritoriu. Teritoriul nu poate fi împărțit la nivelul ordinii juridice. A doua limită a teritorializării dreptului este că ea nu poate privi libertățile publice, căci ar fi afectat principiul egalității și cel al universalității drepturilor omului. Nu pot fi introduse diferențieri de tratament juridic între cetățeni în funcție de situarea lor într-o parte sau alta a teritoriului. Libertățile trebuie să fie egale nu doar pentru toți, ci și peste tot (Decizia nr. 4/1992, M. Of. nr. 182 din 30.07.1992). Pe de altă parte, în baza principiului indivizibilității teritoriului, reglementarea condițiilor de aplicare a legilor care garantează libertăți fundamentale trebuie să fie uniformă pe teritoriu și nu poate fi sub nicio formă transmisă comunităților teritoriale. Ea rămâne atributul exclusiv al statului. Fragmentarea teritorială a organizării aplicării reglementărilor privind drepturile și libertățile fundamentale este prohibită. Principiul indivizibilității se opune deci oricărui fel de federalism intern.

Pe de altă parte, explicitarea caracterului inalienabil al teritoriului este făcută în conformitate cu Decizia Curții Constituționale nr. 73/1997 (M. Of. nr. 75 din 29.04.1997) potrivit căreia sunt incompatibile cu acest principiu practicile „de abandonare a unor teritorii, de pierdere a acestora prin prescripție, precum și înstrăinările de teritorii” și completată cu interzicerea expresă a secesiunii. Esența acestor interdicții este că teritoriul nu poate fi trecut sub nicio formă, în totalitate sau în parte, sub suveranitatea unui alt stat existent sau care s-ar constitui prin acest act însuși.

Pe de altă parte, cred că ar fi util ca în cadrul principiilor generale ale Constituției să fie cuprinse dispozițiile de principiu privind raporturile dintre stat și comunitățile locale, explicitând astfel caracterul unitar al statului. Alin. (2) din textul propus ar introduce în cadrul principiilor generale actuala dispoziție din art. 120 privind descentralizarea, autonomia locală și deconcentrarea serviciilor publice. Iar alin. (3) ar determina autonomia locală, ca fiind administrativă și i-ar determina sfera de cuprindere.

Propun, de asemenea, eliminarea actualei enumerări a unităților administrativ-teritoriale și lăsarea reglementării lor în competența parlamentului, prin lege organică. Cred că astfel s-ar flexibiliza organizarea administrativă și s-ar evita complicațiile revizuirii Constituției când se vrea introducerea unor noi unități, cum este cazul actualei dezbateri privind regiunile.

Articolul 4

Unitatea poporului și egalitatea între cetățeni

Text actual

- (1) Statul are ca fundament unitatea poporului român și solidaritatea cetățenilor săi.
- (2) România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială.

Text propus

Indivizibilitatea* poporului și egalitatea *persoanelor

- (1) România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi. Statul are ca fundament *indivizibilitatea* poporului român și solidaritatea cetățenilor.

(2) Statul român asigură egalitatea în drepturi fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere, de origine socială, *ori de alte criterii de natura acestora*.

Argumente

Art. 4 este acum intitulat „Unitatea poporului și egalitatea între cetățeni”. Deși poate părea doar o problemă de terminologie, cred că păstrarea nuanței din Constituția Franței, care se referă la *indivizibilitatea* poporului, ar fi utilă. S-ar evita astfel interpretările naționaliste ale *unității*. De fapt, este vorba doar de interzicerea creării de diviziuni ale poporului cărora să li se aplice regimuri juridice diferite în raport de criteriile de nediscriminare enumerate în art. 4 alin. (2) și nu de unitatea culturală, etnică, lingvistică sau de altă natură a poporului.

Pe de altă parte, referirea la cetățeni și nu la persoane în cadrul dispozițiilor privind egalitatea a obligat Curtea Constituțională să recurgă la tot felul de procedee de interpretare extensivă pentru a corecta excluderea persoanelor juridice din sfera de protecție a egalității, desigur când drepturile sau libertățile sunt compatibile cu natura lor. Așa că referirea la *persoane* ar da posibilitatea Curții să ofere o protecție sporită și să clarifice problemele de interpretare actuale.

Art. 4 cuprinde aparent o enumerare limitativă a criteriilor de nediscriminare. Dar art. 20C ne obligă să interpretăm dispoziția în conformitate cu tratatele internaționale la care România este parte, care cuprind enumerări exemplificative. Corectarea formulării pentru a fi clar că este vorba de orice criteriu de natura celor determinate ar pune de acord Constituția cu tratatele. De altfel, atât jurisprudența Curții Constituționale, cât și legile ulterioare Constituției interpretează enumerarea ca fiind exemplificativă.

Articolul 5 Cetățenia

Text actual

- (1) Cetățenia română se dobândește, se păstrează sau se pierde în condițiile prevăzute de legea organică.
- (2) Cetățenia română nu poate fi retrasă aceluia care a dobândit-o prin naștere.

Text propus

- (1) Cetățenia română se dobândește, se păstrează sau se pierde în condițiile prevăzute de legea organică.
- (2) Cetățenia română nu poate fi retrasă aceluia care a dobândit-o prin naștere.
- (3) *Cetățenii beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea.*

Argumente

Alin. (3) din propunerea de reformulare a textului este cuprins în prezent în art. 15 alin. (1). Părerea mea este că o dispoziție privind cetățenii nu își găsește locul în norma care este intitulată „Universalitatea”, fiind mai nimerit plasată în art. 5 care reglementează cetățenia.

Articolul 6 **Dreptul la identitate**

Text actual

(1) Statul recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase.

(2) Măsurile de protecție luate de stat pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității persoanelor aparținând minorităților naționale trebuie să fie conforme cu principiile de egalitate și de nediscriminare în raport cu ceilalți cetățeni români.

Text propus

(1) Apartenența la o minoritate națională este o problemă de opțiune individuală și niciun dezavantaj nu poate rezulta dintr-o asemenea alegere. În privința acestei apartenențe, nimeni nu poate fi obligat să facă declarație.

(2) Statul recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice, *economice* și religioase.

(3) Măsurile de protecție luate de stat pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității persoanelor aparținând minorităților naționale trebuie să fie conforme cu principiile de egalitate și de nediscriminare în raport cu ceilalți cetățeni români.

Argumente

Am considerat necesară introducerea unui nou alineat care privește modul determinării apartenenței unei persoane la o minoritate națională. Constituția noastră privilegiază varianta subiectivă de determinare, căci apartenența la o minoritate trebuie să fie de aceeași natură ca apartenența la națiune: subiectiv determinată. Am optat pentru amendamentul propus de grupul parlamentar U.D.M.R cu ocazia lucrărilor Adunării Constituante din anul 1991. Este vorba de amendamentul 52 care, în mod regretabil, a fost respins de Comisie¹, text care ar tranșa problema modului de determinare a apartenenței persoanei la o minoritate și ar institui interdicții clare pentru stat de a proceda la o identificare obiectivă a persoanelor din punct de vedere etnic, cultural, lingvistic sau religios.

Dreptul la identitate ar trebui, după părerea noastră, să cuprindă și identitatea economică. Astfel ar fi protejate modurile tradiționale de subzistență economică ale unor persoane aparținând minorităților naționale. De altfel, tezele proiectului de Constituție din 1991 cuprindeau și acest aspect al identității.

Articolul 8 **Pluralismul și partidele politice**

Text actual

(1) Pluralismul în societatea românească este o condiție și o garanție a democrației constituționale.

¹ Geneza Constituției României 1991. Lucrările Adunării Constituante, Regia Autonomă Monitorul Oficial, București, 1998, p. 120.

(2) Partidele politice se constituie și își desfășoară activitatea în condițiile legii. Ele contribuie la definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor, respectând suveranitatea națională, integritatea teritorială, ordinea de drept și principiile democrației.

Text propus

Pluralismul

(1) Pluralismul în societatea românească este o condiție și o garanție a *libertății în cadrul* democrației constituționale.

(2) Statul român nu privilegiază nicio doctrină sau ideologie.

(3) Asociațiile se constituie și își desfășoară activitatea în mod liber, potrivit statutelor lor, în condițiile legii.

Argumente

În ton cu art. 1 alin. (3) care declara valoare supremă pluralismul *politic*, art. 8 cuplează pluralismul cu reglementarea rolului și libertății partidelor politice. Se creează astfel impresia că pluralismul politic este superior celorlalte forme de pluralism. Or, această confuzie poate fi dăunătoare, mai ales pentru o democrație incipientă, rezultată dintr-o revoluție contra unui totalitarism bazat pe egalitatea excesivă și pe etatizarea economiei.

De aceea, cred că ar trebui ca art. 8 să se refere la pluralism în general, iar art. 9 să cuprindă o dispoziție privind specializarea rolurilor diferitelor tipuri de asociații.

Primul alineat al art. 8 se referă la pluralism ca la garanție a democrației. Eu cred că art. 8 garantează un drept la pluralism persoanelor, nu democrației, deci că ar trebui reformulat în sensul că pluralismul este o condiție și o garanție a *libertății* în cadrul democrației constituționale.

Următoarele două alineate ar preciza înțelesul garanției. Mai întâi, propunerea afirmă neutralitatea statului față de ideologiile sau doctrinele prezente în societate, ceea ce este esențial pentru prezervarea pluralismului și departajează democrațiile liberale de statele totalitare, care impuneau o doctrină sau o ideologie ca fiind singurele adevărate. Mai apoi este afirmat un principiu general de libertate al constituirii și activității tuturor asociațiilor, care în formularea actuală a Constituției este afirmat de două ori: odată cu privire la partide și a doua oară cu privire la sindicate, patronate și alte asociații profesionale.

Articolul 9

Sindicatele, patronatele și asociațiile profesionale

Text actual

Sindicatele, patronatele și asociațiile profesionale se constituie și își desfășoară activitatea potrivit statutelor lor, în condițiile legii. Ele contribuie la apărarea drepturilor și la promovarea intereselor profesionale, economice și sociale ale membrilor lor.

Text propus

Partidele politice, sindicatele, patronatele și asociațiile profesionale

(1) Partidele *și alianțele politice* contribuie la definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor, respectând suveranitatea națională, integritatea teritorială, principiile democrației și statului de drept.

(1¹) Partidele politice sunt persoane juridice de drept privat.

(2) Sindicatele, patronatele și asociațiile profesionale contribuie la apărarea drepturilor și la promovarea intereselor profesionale, economice și sociale ale membrilor lor.

Argumente

În conformitate cu modificarea art. 8, art. 9 nu ar mai cuprinde afirmarea libertății asociațiilor, ci doar specializarea rolurilor. Rolul partidelor este definit de alin. (1), cu o completare care asigură alianțelor politice un statut constituțional. Am propus și modificarea limitelor acțiunii partidelor și alianțelor politice, pentru că, din punctul meu de vedere, este mai clară noțiunea de principii ale statului de drept decât actuala limită care se referă la *ordinea de drept*, concept care este predispus la interpretări extensive. S-ar evita astfel situațiile de natura celor provocate de refuzul înregistrării Partidului Comuniștilor Nepeceriști care a atras condamnarea României de către Curtea de la Strasbourg.

De asemenea, propunem introducerea alin. (1)¹ care tranșează problema controversată a personalității de drept public recunoscute partidelor politice de legislația actuală, statuând că partidele politice sunt persoane juridice de drept privat. Personalitatea juridică de drept public nu poate fi acordată partidelor politice căci aceasta, cum bine subliniază T. Drăganu², cere îndeplinirea unor condiții pe care partidele, ca expresie a liberei asocieri, nu le pot îndeplini.

Tradiția noastră legislativă este în același sens. Legea privind persoanele juridice (Asociațiuni și Fondațiuni) din 6 februarie 1924³ dispunea în art. 1 că „persoanele juridice de drept public se creează numai prin lege”. *A contrario*, toate persoanele juridice înființate prin voința particularilor sunt de drept privat. Or partidele politice sunt, în conformitate cu dispozițiile Constituției din 1991, create în baza dreptului la liberă asociere, la fel ca sindicatele, patronatele și alte forme de asociere.

Un alt criteriu de departajare a persoanelor juridice de drept public de cele de drept privat este că primele sunt înființate pentru a gira un serviciu public. Or partidele politice, chiar dacă exercită o misiune de interes general, nu exercită o misiune de serviciu public. Persoanele juridice de drept public exercită suveranitatea. Sunt astfel de persoane statul și unitățile administrativ teritoriale, de exemplu. Partidelor politice le este interzis, ca de altfel oricărui grup, să exercite suveranitatea, în baza art. 2 din Constituție. Nici potrivit acestui criteriu ele nu pot fi calificate drept persoane juridice de drept public.

Articolul 14

Capitala

Text actual

Capitala României este municipiul București.

Text propus

(1) Capitala României este municipiul București.

(2) *Președintele, Parlamentul și Guvernul au sediul în capitală.*

Argumente

² Vezi Tudor Drăganu, *Sunt partidele politice persoane morale de drept public?*, Revista de drept public, nr. 2/1998, p. 1-8.

³ Vezi C. Hamangiu, *Codul general al României, Legi noi de unificare*, Vol. XI –XII, 1922-1926, p. 244-261.

Dispoziția privind capitala nu pare a fi de natură constituțională. Cel puțin atâta vreme cât nu se desprind anumite consecințe normative din prezența ei în rândul principiilor generale ale Constituției.

Dezbaterile din 1991 cu privire la mutarea capitalei nu au dus la desprinderea consecințelor juridice ale prevederii constituționale a capitalei, în afară, desigur, de îngreunarea procedurii de mutare a capitalei, chiar dacă atât punctele de vedere ale Comisiei cât și unele intervenții au sugerat o consecință: sediul instituțiilor puterii centrale trebuie să fie în capitală.

Alte constituții prevăd expres că sediul guvernului este în capitală (art. 194 din Constituția Belgiei). Constituția Luxemburgului prevede ca orașul Luxemburg este capitala Marelui Ducat și sediul Guvernului, dar acceptă că sediul guvernului poate fi deplasat provizoriu pentru motive grave (art. 109). *A contrario*, aceste constituții admit că sediile altor instituții ale puterii centrale pot fi stabilite în afara capitalei.

Constituția noastră nu prevede nimic în acest sens. Dacă ne raportăm la tradițiile democratice ale poporului român, un lucru este sigur: art. 124 din Constituția din 1866 declară Bucureștiul capitală și reședință a guvernului; art. 125 din Constituția din 1923 nu mai determină capitala, dar dispune că „reședința guvernului este în Capitala țării”, dispoziție reluată de art. 93 din Constituția din 1938. Așadar, interpretând istoric dispoziția art. 14 din Constituția din 1991, consecința obligatorie a declarării Bucureștiului ca fiind capitala statului este că sediul Guvernului este la București. *A contrario*, alte instituții ale puterii centrale pot să aibă sediul stabilit prin lege în alte orașe ale țării. Pe de altă parte, chiar dacă sediul guvernului este în capitală, nu înseamnă că unele dintre ședințele acestuia nu se pot desfășura într-o altă localitate.

Propunerea mea este determinarea consecinței stabilirii capitalei prin introducerea unui nou alineat al art. 14, conform căruia Președintele, Parlamentul și Guvernul au sediul în capitală.

TITLUL II

Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale

CAPITOLUL I

Dispoziții comune

Articolul 15

Universalitatea

Text actual

- (1) Cetățenii beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea.
- (2) Legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile.

Text propus

- (1) Statul român recunoaște tuturor oamenilor drepturile lor naturale, inalienabile și imprescriptibile.*
- (2) Orice persoană juridică se bucură de drepturile și libertățile compatibile cu natura sa.*

Argumente

Formularea actuală a textului art. 15C nu dă seama de principiul afirmat în denumirea articolului „Universalitatea”. Nu este logic ca într-un text privind universalitatea drepturilor omului să se facă referire la cetățeni și la aplicarea legii în timp. De aceea, propun ca textul art. 15 alin. (1) să figureze în art. 5, care privește cetățenia, iar în locul lui să fie introdusă o dispoziție care să afirme în mod real universalitatea drepturilor omului. În primul alineat, am optat pentru o combinație a dispozițiilor Declarației Universale a Drepturilor Omului și Declarației Drepturilor Omului și Cetățeanului, rezultatul fiind afirmarea faptului că toți oamenii se bucură de drepturi doar pentru că sunt oameni, că aceste drepturi sunt inalienabile și imprescriptibile. Cred că astfel statul român ar afirma clar aderarea sa la valorile umanității.

Cel de al doilea alineat afirmă universalitatea drepturilor și libertăților din punctul de vedere al persoanelor juridice, evitând astfel restrângerile abuzive de drepturi ori libertăți în funcție de natura subiectului de drept. El este inspirat de dispozițiile similare din constituțiile Germaniei și Portugaliei.

Propunere de articol nou

Articolul 15¹

Neretroactivitatea legii

Legile care restrâng exercițiul drepturilor și al libertăților se aplică numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile.

Argumente

Principiul neretroactivității legii a căpătat în sistemul român valoare constituțională odată cu adoptarea Constituției din 1991. Dispoziția cuprinsă în art. 15 alin. (2) din Constituție este o prevedere care rupe atât tradiția românească, căci dacă până în 1991 neretroactivitatea era prevăzută doar în art. 1 din Codul civil, ceea ce făcea din ea doar o „regulă de interpretare obligatorie pentru judecător, dar care nu-l obliga pe legiuitor, care putea dispune și altfel, după intrarea în vigoare a Constituției neretroactivitatea a devenit un principiu constituțional și deci nici legiuitorul nu poate adopta acte cu încălcarea lui”⁴, cât și tradiția europeană, căci cele mai multe constituții europene fie ignoră principiul, lăsându-l în seama legii, fie, cel mult, conferă valoare constituțională neretroactivității legii penale⁵. Curtea Constituțională, deși conștientă de dificultățile constituționalizării principiului ale cărei consecințe „sunt severe și, tocmai de aceea, soluția aceasta nu se întâlnește în foarte multe țări”⁶, consideră, totuși, că „ridicarea (sa) la rangul de principiu constituțional se justifică prin faptul că asigură în condiții mai bune *securitatea juridică și încrederea cetățenilor în sistemul de drept*, precum și datorită faptului că blochează nesocotirea separației dintre puterea legislativă, pe de o parte, și puterea judecătorească sau cea executivă, pe de altă parte, contribuind în acest fel la consolidarea statului de drept”⁷.

„Totuși, constituționalizarea principiului neretroactivității, chiar contributivă fiind la realizarea statului de drept, poate fi periculoasă atât datorită faptului că „retroactivitatea legii poate foarte bine să justifice și să favorizeze dezvoltarea dreptului”⁸, constituționalizarea ei, dat fiind caracterul stabilității, posibil excesiv, pe care îl conferă regulii juridice, putând fi un obstacol în calea evoluției acestuia, cât și datorită faptului că, rupând tradiția românească și europeană, ea pune instanța constituțională, ca și instanțele ordinare, în imposibilitatea de a găsi fundamente concrete în jurisprudența sau doctrina anterioară sau străină pentru soluțiile lor. Tentația de a transpune automat restricțiile de aplicare în restricții de legiferare poate fi uneori abuzivă și neproductivă, dată fiind schimbarea nivelului ierarhiei normative la care interdicțiile se produc.

Potrivit dreptului actual, nicio lege nu poate deroga de la principiul neretroactivității, singurele excepții aparente fiind cele prevăzute expres de Constituție, adică legile penale sau contravenționale mai favorabile, a căror retroactivitate devine principiu constituțional ea însăși, legiuitorul neputând să facă nicio derogare de la ea.

Având în vedere consecințele «severe» ale constituționalizării principiului neretroactivității în toate domeniile, propunem, în acord cu majoritatea legislațiilor europene și cu tradițiile democratice ale statului român, ca neretroactivitatea să lege Parlamentul doar în privința legilor care restrâng exercițiul drepturilor și al libertăților, menținând retroactivitatea pentru legile penale sau contravenționale mai favorabile.

Articolul 16

Egalitatea în drepturi

Text actual

⁴ Curtea Constituțională, Decizia nr. 9/1994 publicată în M. Of. nr. 326 din 25 noiembrie 1994.

⁵ A se vedea *Table ronde «Le principe de non-rétroactivité des lois»*, în *Annuaire International de Justice Constitutionnelle*, 1990.

⁶ Decizia nr. 9/1994, precitată.

⁷ *Table ronde «Le principe de non-rétroactivité des lois»*, în *Annuaire International de Justice Constitutionnelle*, 1990.

⁸ Werner, A., *Contribution à l'étude de l'application de la loi dans le temps en droit public*, R.D.P., 1982, p. 739.

- (1) Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări.
- (2) Nimeni nu este mai presus de lege.
- (3) Funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară. Statul român garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea acestor funcții și demnități.
- (4) În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii Uniunii care îndeplinesc cerințele legii organice au dreptul de a alege și de a fi aleși în autoritățile administrației publice locale.

Text propus

- (1) *Persoanele* sunt egale în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări.
- (2) Nimeni nu este mai presus de lege.
- (3) Funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară. Statul român garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea acestor funcții și demnități.
- (4) *Cetățenii Uniunii Europene* care îndeplinesc cerințele legii organice au dreptul de a alege și de a fi aleși în autoritățile administrației publice locale.

Argumente

Înlocuirea noțiunii de cetățean cu cea de persoană ar clarifica problema sferei de aplicare a principiului în conformitate cu jurisprudența Curții Constituționale. Astfel, principiul egalității în drepturi ar proteja și persoanele juridice, în ceea ce privește drepturile care pot aparține acestora având în vedere natura lor și cetățenia nu ar mai putea fi interpretată ca un motiv posibil de discriminare în ceea ce privește drepturile civile, economice și sociale.

Articolul 21

Accesul liber la justiție

Text actual

- (1) Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime.
- (2) Nici o lege nu poate îngreuna exercitarea acestui drept.
- (3) Părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil.
- (4) Jurisdicțiile speciale administrative sunt facultative și gratuite.

Text propus

Dreptul la un proces echitabil

- (1) Părțile au dreptul la un proces echitabil, și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil. Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime. Nici o lege nu poate îngreuna exercitarea acestor drepturi.

(2) Judecata se realizează în temeiul unor legi clare și previzibile care respectă securitatea juridică, doar pe baza probelor din dosar și presupune cel puțin două grade de jurisdicție.

(3) Jurisdicțiile speciale administrative sunt facultative și gratuite.

(4) În tot cursul procesului penal trebuie respectat principiul egalității armelor între apărare și acuzare.

(5) Tehnicile speciale de investigație, precum interceptarea convorbirilor și comunicațiilor telefonice, ambientale sau de orice altă natură sau utilizarea investigatorilor cu identitate protejată, nu pot fi folosite decât în cursul procesului penal, pe o durată determinată, numai cu autorizarea judecătorului și sub stricta supraveghere a acestuia.

(6) Până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, persoana este considerată nevinovată. *Autoritățile judiciare au obligația respectării prezumției de nevinovăție atât în cursul procesului, cât și în raporturile pe care le au cu reprezentanții mass-media și cu publicul.*

(7) Infracțiunile și pedepsele nu pot fi stabilite decât prin lege, adoptată cu majoritate de 3/5 din numărul senatorilor și deputaților reuniți în ședință comună.

(8) Sancțiunea privativă de libertate nu poate fi decât de natură penală.

Argumente

Forma propusă pentru acest articol este menită să asigure o mai bună protecție a drepturilor cu conținut procesual.

Am propus mai întâi schimbarea denumirii marginale pentru că art. 21, chiar și în actuala formă, apără dreptul la un proces echitabil, în accepțiunea Convenției Europene a Drepturilor Omului, nu numai accesul la justiție, care constituie doar un aspect al dreptului la un proces echitabil.

Alin. (2) vizează protecția siguranței juridice a persoanei care să poată astfel să-și adapteze comportamentul în raport de cerințele legii. De asemenea s-a prevăzut principiul dublului grad de jurisdicție pentru toate procesele în vedere asigurării de fiecare dată a controlului instanțelor superioare. În fine, s-a prevăzut că judecata poate avea loc numai pe baza probelor din dosar pentru a se asigura echitatea procedurii și a se evita situații când instant își poate forma convingerea ținând cont și de alte elemente la care părțile nu au acces, precum informațiile clasificate.

Al patrulea alineat consacră unul dintre aspectele dreptului la un proces echitabil, egalitatea armelor între acuzare și apărare, așa cum rezultă din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materia art. 6 din Convenție.

Alin. (5) stabilește regula autorizării doar de către judecător, în cursul procesului penal, a interceptării mijloacelor de comunicații sau a utilizării investigatorilor sub acoperire. Aceste tehnici speciale de investigare, utilizate în mod abuziv, pot afecta grav echitatea procedurii. Ele trebuie utilizate doar în cursul procesului penal, pentru că acesta oferă importante garanții părților implicate. În plus, deși în prezent procurorul autorizează utilizarea investigatorilor cu identitate protejată, ar trebui ca această activitate să fie autorizată numai de către judecător pentru un control mai adecvat, din partea unui magistrat neimplicat în ancheta propriu-zisă.

Alin. (6), care consacră prezumția de nevinovăție, a fost preluat de la art. 23, referitor la libertatea și siguranța persoanei, întrucât această prezumție este tot un aspect al dreptului la un proces echitabil. De asemenea, au fost precizate obligațiile autorităților judiciare în sensul respectării acestei prezumții nu numai în procesul propriu-zis, cât și în pozițiile publice pe care reprezentanții lor le adoptă. Motivul acestei precizări îl constituie condamnarea statului roman de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului pentru încălcarea prezumției de

nevinovăție prin comunicările realizate în cadrul conferințelor de presă de către reprezentanții organelor judiciare sau ai poliției.

Alin. (7) și (8) au fost de asemenea preluate de la articolul 23, deoarece instituțiile la care se referă țin de dreptul la un proces echitabil, nu de dreptul la libertate și siguranță. Alin. (7) care consacră principiul legalității infracțiunilor și pedepselor mai prevede, în forma propusă, că actele cu caracter legislativ din acest domeniu pot fi adoptate numai de către parlament, cu o majoritate calificată. În acest mod se asigură o stabilitate a cadrului legislativ în acest domeniu deosebit de important pentru drepturile și libertățile persoanei, dar și evitarea stabilirii de infracțiuni și pedepse de către Guvern, așa cum se întâmplă în prezent.

Articolul 21¹ (actual 53)

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

Text actual

(1) Exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor; desfășurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav.

(2) Restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o societate democratică. Măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății.

Text propus

(1) Exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă *este absolut necesar* pentru garantarea altor drepturi sau libertăți și pentru apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, buna desfășurare a procesului penal, prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav.

(2) Restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o societate democratică. Măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății.

Argumente

Actualul articol 53 nu consacră un drept anume ci reglementează un aspect general, și anume cazurile când poate fi restrâns exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți. Prin urmare, el trebuie mutat la începutul Titlului II, în cadrul aspectelor comune.

Alineatul întâi a fost ușor modificat pentru a sublinia că exercițiul unor drepturi sau libertăți poate fi restrâns numai când acest lucru este absolut necesar pentru garantarea valorilor la care acesta face referire.

CAPITOLUL II

Drepturile și libertățile fundamentale

Articolul 22

Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică

Text actual

- (1) Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate.
- (2) Nimeni nu poate fi supus torturii și nici unui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant.
- (3) Pedeapsa cu moartea este interzisă.

Text propus

- (1) Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate.
- (2) Nimeni nu poate fi supus torturii și nici unui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant.
- (2¹) Dreptul la integritate fizică și psihică nu poate fi restrâns în niciun mod, nici chiar în condițiile art.21¹.*
- (3) Pedeapsa cu moartea este interzisă.

Argumente

În forma propusă a fost introdus un nou alineat care stabilește în mod expres că dreptul la integritate fizică și psihică este un drept absolut, care nu poate fi limitat. Această reglementare este consacrată și de către Convenția Europeană a Drepturilor Omului în art. 3 și este subliniată constant de Curtea europeană în jurisprudența sa în materie.

Articolul 23

Libertatea individuală

Text actual

- (1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile.
- (2) Percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sunt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege.
- (3) Reținerea nu poate depăși 24 de ore.
- (4) Arestarea preventivă se dispune de judecător și numai în cursul procesului penal.
- (5) În cursul urmăririi penale arestarea preventivă se poate dispune pentru cel mult 30 de zile și se poate prelungi cu câte cel mult 30 de zile, fără ca durata totală să depășească un termen rezonabil, și nu mai mult de 180 de zile.
- (6) În faza de judecată instanța este obligată, în condițiile legii, să verifice periodic, și nu mai târziu de 60 de zile, legalitatea și temeinicia arestării preventive și să dispună, de îndată, punerea în libertate a inculpatului, dacă temeiurile care au determinat arestarea preventivă au încetat sau dacă instanța constată că nu există temeiuri noi care să justifice menținerea privării de libertate.
- (7) Încheierile instanței privind măsura arestării preventive sunt supuse căilor de atac prevăzute de lege.
- (8) Celui reținut sau arestat i se aduc de îndată la cunoștință, în limba pe care o înțelege, motivele reținerii sau ale arestării, iar învinuirea, în cel mai scurt termen; învinuirea se aduce la cunoștință numai în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu.
- (9) Punerea în libertate a celui reținut sau arestat este obligatorie, dacă motivele acestor măsuri au dispărut, precum și în alte situații prevăzute de lege.

- (10) Persoana arestată preventiv are dreptul să ceară punerea sa în libertate provizorie, sub control judiciar sau pe cauțiune.
- (11) Până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, persoana este considerată nevinovată.
- (12) Nici o pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condițiile și în temeiul legii.
- (13) Sancțiunea privativă de libertate nu poate fi decât de natură penală.

Text propus

- (1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile.
- (2) Percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sunt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege.
- (3) Reținerea se poate dispune numai de către procuror sau judecător și nu poate depăși 48 de ore. *Din durata măsurii reținerii se deduce timpul cât persoana a fost privată de libertate ca urmare a măsurii administrative a conducerii la sediul poliției, ca urmare a executării mandatului de aducere sau a oricărei alte asemenea situații.*
- (4) Arestarea preventivă se dispune de judecător și numai în cursul procesului penal.
- (5) În cursul urmăririi penale arestarea preventivă se poate dispune pentru cel mult 30 de zile și se poate prelungi cu câte cel mult 30 de zile, fără ca durata totală să depășească un termen rezonabil, și nu mai mult de 180 de zile.
- (6) În faza de judecată instanța este obligată, în condițiile legii, să verifice periodic, și nu mai târziu de 60 de zile, legalitatea și temeinicia arestării preventive și să dispună, de îndată, punerea în libertate a inculpatului, dacă temeiurile care au determinat arestarea preventivă au încetat sau dacă instanța constată că nu există temeiuri noi care să justifice menținerea privării de libertate. *În cursul judecății, arestarea preventivă nu poate depăși un termen rezonabil.*
- (7) Încheierile instanței privind măsura arestării preventive sunt supuse căilor de atac prevăzute de lege, *cu respectarea principiului egalității armelor între acuzare și apărare.*
- (8) Celui reținut sau arestat i se aduc de îndată la cunoștință, în limba pe care o înțelege, motivele reținerii sau ale arestării, iar învinuirea, în cel mai scurt termen; învinuirea se aduce la cunoștință numai în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu.
- (9) Punerea în libertate a celui reținut sau arestat este obligatorie, dacă motivele acestor măsuri au dispărut, precum și în alte situații prevăzute de lege.
- (10) Persoana arestată preventiv are dreptul să ceară punerea sa în libertate provizorie, sub control judiciar sau pe cauțiune.

Argumente

Așa cum am arătat mai sus, actualele alienate 11, 12 și 13 au fost trecute la art. 21 deoarece ele se referă la aspecte ale dreptului la un proces echitabil, nu la libertatea și siguranța persoanei.

Se propune prelungirea duratei maxime a arestului preventiv de la 24 la 48 de ore din rațiuni de ordin practic, pentru a se asigura timpul necesar organelor judiciare în cadrul cauzelor complexe. Se impune însă în mod expres deducerea din acest termen a timpului pentru care s-au luat anumite măsuri administrative sau procedurale care în fapt reprezintă o privare de libertate. De asemenea, se stabilește expres că această măsură privativă de libertate nu poate fi luată decât de către procuror sau judecător, pentru o mai bună protecție a libertății și siguranței persoanei.

La alin. (6) s-a prevăzut expres că nici în cursul judecății arestarea preventivă nu poate depăși un termen rezonabil. Până în prezent, cerința termenului rezonabil al arestării preventive se referea numai la faza de urmărire penală.

La alin. (7) s-a prevăzut necesitatea respectării egalității armelor în cadrul căilor de atac împotriva încheierilor privind măsurile preventive. În prezent, există un dezechilibru între acuzare și apărare în această materie.

Articolul 24

Dreptul la apărare

Text actual

- (1) Dreptul la apărare este garantat.
- (2) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

Text propus

- (1) Dreptul la apărare *efectivă* este garantat.
- (2) În tot cursul procesului, părțile au dreptul *să se apere singure* ori să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.
- (3) *În cursul judecății, părțile și apărătorii lor au dreptul să cunoască întreg dosarul cauzei.*

Argumente

În primul alineat se vorbește despre dreptul la apărare efectivă pentru a sublinia că apărarea nu trebuie să fie formală, ci reală, să se realizeze în mod concret. Termenul este preluat din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materie, unde este dezvoltat conceptul de apărare efectivă.

În alin. (2) se prevede că apărarea presupune nu numai dreptul de a fi apărat de un avocat, dar și dreptul părții de a se apăra singură.

În fine, s-a propus introducerea unui nou alineat, alin. (3), care stabilește expres că, în cursul judecății, părțile și apărătorii lor au dreptul să cunoască întreg dosarul cauzei. În acest mod dreptul la apărare devine efectiv și sunt evitate situații în care anumite acte sau date din dosar nu pot fi cunoscute de părți.

Articolul 26

Viața intimă, familială și privată

Text actual

- (1) Autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată.
- (2) Persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altora, ordinea publică sau bunele moravuri.

Text propus

- (1) Autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată.
- (2) Persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altora, ordinea publică sau bunele moravuri.

(3) Orice persoană are dreptul la protecția datelor cu caracter personal care o privesc. Asemenea date trebuie tratate în mod corect, în scopurile precizate și pe baza consimțământului persoanei interesate sau în temeiul unui alt motiv legitim prevăzut de lege. Orice persoană are dreptul de acces la datele colectate care o privesc, precum și dreptul de a obține rectificarea acestora. Respectarea acestor norme se supune controlului unei autorități independente.

Argumente

Dreptul la protecția datelor personale este reglementat în art. 8 al Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (CDFUE). CDFUE are forță obligatorie în statele membre ale Uniunii Europene începând cu 1 decembrie 2009, data la care a intrat în vigoare Tratatul de la Lisabona. Dreptul la protecția datelor personale face parte din dreptul primar al UE, fiind prevăzut ca atare în art. 16 al Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene (TFUE).

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a dezvoltat o jurisprudență bogată în materia dreptului la protecția datelor personale sub art. 8 al Convenției, după adoptarea Convenției 108 a Consiliului Europei pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal⁹.

Dreptul la protecția datelor personale face parte deja din tradiția constituțională a unor state membre ale Uniunii Europene. Prima Constituție europeană care a prevăzut un drept similar celui la protecția datelor personale este Constituția Portugaliei din 1977, care prevede la art. 35 dreptul cetățenilor să fie informați despre existența și scopurile unei prelucrări electronice de date personale, precum și dreptul de a solicita amendarea sau actualizarea acestora. De asemenea, Constituția Spaniei a prevăzut încă din 1978 la art. 18 alin. (4) faptul că „folosirea informaticii” va fi restricționată de lege pentru a garanta viața privată și onoarea persoanei. Constituția Olandei reglementează și ea prelucrarea datelor personale, din 1983, la alineatele 2 și 3 ale art. 10 cu privire la protecția vieții private, prevăzând necesitatea limitării prin lege a prelucrărilor de date personale, precum și garantarea drepturilor la informare și la corectarea datelor în contextul acestor prelucrări.

Prin reglementarea dreptului la protecția datelor personale în Constituție, România ar asigura un nivel ridicat de protecție a unei valori considerate fundamentale în Uniunea Europeană.

Articolul 27

Inviolabilitatea domiciliului

Text actual

(1) Domiciliul și reședința sunt inviolabile. Nimeni nu poate pătrunde sau rămâne în domiciliul ori în reședința unei persoane fără învoirea acesteia.

(2) De la prevederile alineatului (1) se poate deroga prin lege pentru următoarele situații:

- a) executarea unui mandat de arestare sau a unei hotărâri judecătorești;
- b) înlăturarea unei primejdii privind viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane;
- c) apărarea securității naționale sau a ordinii publice;
- d) prevenirea răspândirii unei epidemii.

(3) Percheziția se dispune de judecător și se efectuează în condițiile și în formele prevăzute de lege.

(4) Perchezițiile în timpul nopții sunt interzise, în afară de cazul infracțiunilor flagrante.

⁹ România a ratificat Convenția prin Legea nr. 682/2001, M. Of. , Partea I, nr. 830 din 21 decembrie 2001.

Text propus

Inviolabilitatea *spațiului privat*

(1) Domiciliul, reședința, sediul sau orice alt spațiu în care se desfășoară aspecte ale vieții private sunt inviolabile. Nimeni nu poate pătrunde, prin orice mijloace, sau rămâne în aceste spații fără consimțământul persoanei îndreptățite.

(2) De la prevederile alineatului (1) se poate deroga prin lege pentru următoarele situații:

- a) executarea unui mandat de arestare sau a unei hotărâri judecătorești;
- b) înlăturarea unei primejdii privind viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane;
- c) apărarea securității naționale sau a ordinii publice;
- d) prevenirea răspândirii unei epidemii.

(3) Percheziția se dispune de judecător și se efectuează în condițiile și în formele prevăzute de lege.

(4) Perchezițiile în timpul nopții sunt interzise, în afară de cazul infracțiunilor flagrante.

Argumente

Prima propunere privește denumirea art. 27 care în forma actuală protejează doar domiciliul de actele și faptele care i-ar putea afecta inviolabilitatea. De aceea, considerăm că inviolabilitatea trebuie să fie extinsă asupra spațiului privat, care cuprinde domiciliul persoanei și reședința acesteia, sediul persoanei juridice sau orice spațiu în care se desfășoară aspecte ale vieții private. De asemenea, propunem o întărire a protecției vieții private față de orice intruziune prin interzicerea, în alin. (1), a pătrunderii în sfera vieții private, prin orice mijloace.

Articolul 28

Secretul corespondenței

Text actual

Secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare este inviolabil.

Text propus

Secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace **legale** de comunicare este inviolabil.

Articolul 30

Libertatea de exprimare

Text actual

(1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile.

(2) Cenzura de orice fel este interzisă.

(3) Libertatea presei implică și libertatea de a înființa publicații.

(4) Nici o publicație nu poate fi suprimată.

- (5) Legea poate impune mijloacelor de comunicare în masă obligația de a face publică sursa finanțării.
- (6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.
- (7) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.
- (8) Răspunderea civilă pentru informația sau pentru creația adusă la cunoștință publică revine editorului sau realizatorului, autorului, organizatorului manifestării artistice, proprietarului mijlocului de multiplicare, al postului de radio sau de televiziune, în condițiile legii. Delictele de presă se stabilesc prin lege.

Text propus

- (1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile.
- (2) Cenzura de orice fel este interzisă.
- (3) Libertatea presei implică și libertatea de a înființa publicații.
- (4) Nici o publicație nu poate fi suprimată.
- (5) Legea poate impune mijloacelor de comunicare în masă obligația de a face publică sursa finanțării.
- (6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.
- (6¹) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia prezumția de nevinovăție și nici celelalte drepturi ale părților din proces.*
- (7) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.
- (8) Răspunderea civilă pentru informația sau pentru creația adusă la cunoștință publică revine editorului sau realizatorului, autorului, organizatorului manifestării artistice, proprietarului mijlocului de multiplicare, al postului de radio sau de televiziune, în condițiile legii. Delictele de presă se stabilesc prin lege.
- (9) Dreptul la replică este garantat.*
- (10) Arestul preventiv în materie de presă este interzis.*

Argumente

În primul rând, am propus introducerea unui nou alineat care reprezintă o protecție a persoanei care beneficiază de prezumția de nevinovăție, ce nu poate fi prejudiciată prin exercitarea libertății de exprimare. De asemenea, se bucură de aceeași protecție celelalte drepturi ale părților din proces. Astfel, se impune mijloacelor de informare în masă o obligație de rezervă cu privire la modul transmiterii informațiilor ce privesc persoanele față de care funcționează prezumția de nevinovăție.

În al doilea rând, am optat pentru garantarea, prin alin. (9), a dreptului la replică.

În fine, în considerarea tradiției constituționale românești, am introdus alin. (10) care interzice arestul preventiv în materie de presă, dispoziție care a fost reglementată de art. 26 al Constituției României din 1923.

Articolul 32 Dreptul la învățătură

Text actual

- (1) Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instrucție și de perfecționare.
- (2) Învățământul de toate gradele se desfășoară în limba română. În condițiile legii, învățământul se poate desfășura și într-o limbă de circulație internațională.
- (3) Dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța limba lor maternă și dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate; modalitățile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege.
- (4) Învățământul de stat este gratuit, potrivit legii. Statul acordă burse sociale de studii copiilor și tinerilor proveniți din familii defavorizate și celor instituționalizați, în condițiile legii.
- (5) Învățământul de toate gradele se desfășoară în unități de stat, particulare și confesionale, în condițiile legii.
- (6) Autonomia universitară este garantată.
- (7) Statul asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. În școlile de stat, învățământul religios este organizat și garantat prin lege.

Text propus

Dreptul la educație

- (1) Dreptul la *educație* este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instrucție și de perfecționare.
- (2) Învățământul de toate gradele se desfășoară în limba română. În condițiile legii, învățământul se poate desfășura și într-o limbă de circulație internațională.
- (3) Dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța limba lor maternă și dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate; modalitățile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege.
- (4) *Învățământul de stat este ideologic neutru și gratuit, în condițiile legii.* Statul acordă burse sociale de studii copiilor și tinerilor proveniți din familii defavorizate și celor instituționalizați, în condițiile legii.
- (5) Învățământul de toate gradele se desfășoară în unități de stat, particulare și confesionale, în condițiile legii.
- (5¹) *Libertatea învățământului și a cercetării științifice este garantată.*
- (6) *Autonomia universităților și drepturile lor patrimoniale sunt garantate.*
- (7) Statul asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. În școlile de stat, învățământul religios *este opțional* și organizat în condițiile legii.

Argumente

Considerăm că forma actuală a art. 32 trebuie să fie modificată din cel puțin două perspective. Prima privește caracterul ideologic neutru al educației, iar cea de-a doua, autonomia universitară. În vederea sistematizării ansamblului dispozițiilor constituționale, în concordanță cu principiile generale de constituire a statului, în speță propunerea de

modificare a alin. (3) al art. (1), considerăm că este necesară regândirea caracterelor învățământului. Astfel, alături de caracterul public și gratuit, învățământul trebuie să fie ideologic neutru, fie că este vorba de ideologiile politice, filosofice, morale, religioase ori comprehensive.

În forma actuală a alin. (6), autonomia este recunoscută doar învățământului universitar. Propunem introducerea unui nou alineat, care să garanteze libertatea învățământului și a cercetării științifice. Nu trebuie să uităm faptul că avem o tradiție democratică în garantarea libertății învățământului, care a avut ca punct de plecare Constituția de la 1866, ce consacra această libertate în art. 23, și care a fost continuată de Constituția din 1923, ce prevedea la art. 24: „Învățământul este liber în condițiunile stabilite prin legile speciale”. În plus, numeroase constituții europene reglementează expres libertatea învățământului. Astfel, aducem ca exemplu articolul 20 din Constituția Confederației Elvețiene din anul 1999.

De asemenea, considerăm necesar ca universitățile, pentru a se bucura de autonomie, să aibă garantate drepturile lor patrimoniale. Astfel, propunem ca autonomia garantată să fie a universităților.

Alin. (7) recunoaște libertatea învățământului religios și impune statului să asigure această libertate. Dispoziția este suficientă pentru a garanta libertatea organizării învățământului religios potrivit legii. În formularea actuală, teza a doua a alin. (7) pare să transforme libertatea învățământului religios într-o obligație pentru stat și mai ales pentru Legiuitor, de a veghea la organizarea efectivă, în școlile publice, a acestui tip de învățământ, el fiind garantat prin lege. Astfel, propunem ca în școlile de stat învățământul religios, organizat în condițiile legii, să fie opțional. Învățământul confesional se bucură în continuare de libertatea organizării și funcționării, în condițiile legii.

Articolul 35

Dreptul la mediu sănătos

Text actual

- (1) Statul recunoaște dreptul oricărei persoane la un mediu înconjurător sănătos și echilibrat ecologic.
- (2) Statul asigură cadrul legislativ pentru exercitarea acestui drept.
- (3) Persoanele fizice și juridice au îndatorirea de a proteja și a ameliora mediul înconjurător.

Text propus

Dreptul la mediu sănătos și la dezvoltare durabilă

- (1) Statul recunoaște *oricărei persoane dreptul* la un mediu înconjurător sănătos și echilibrat ecologic.
- (2) *Orice activitate cu impact asupra mediului înconjurător trebuie desfășurată cu respectarea principiului dezvoltării durabile.*
- (3) Statul asigură cadrul legislativ pentru exercitarea *acestor drepturi.*
- (4) *Statul trebuie să acționeze la nivel internațional pentru conservarea, protejarea și ameliorarea mediului înconjurător.*
- (5) Persoanele fizice și juridice au *obligația* de a proteja și a ameliora mediul înconjurător.
- (6) *Statul asigură educația și instruirea populației în spiritul respectării mediului înconjurător, îndeosebi prin sistemul public de învățământ.*

Argumente

Este potrivită completarea acestui articol, având în vedere importanța crucială pe care protecția mediului înconjurător a căpătat-o deja. Prevederea unui drept distinct „la dezvoltare durabilă” impune responsabilizarea generațiilor actuale față de cele viitoare, obligativitatea cântăririi atente a oricărei activități cu impact asupra mediului, nu doar în ce privește consecințele imediate ci mai ales în ce privește urmările pe termen mediu și lung. Principiul dezvoltării durabile a fost deja consacrat pe plan internațional cu ocazia Summit-ului Mondial asupra Dezvoltării Durabile, desfășurat sub egida Națiunilor Unite la Johannesburg în septembrie 2002, în urma căruia a fost adoptată Declarația de la Johannesburg asupra Dezvoltării Durabile.

Necesitatea luării unor măsuri de protecție (și în perspectivă de ameliorare) la nivel internațional, în mod concertat, este mai mult decât evidentă. În lipsa acestora, multe din demersurile intra-naționale vor fi sortite invariabil eșecului. Mai mult decât în alte materii, Constituția trebuie să impună în sarcina statului obligația unor demersuri energice și a unui efort constant în plan extern, către protejarea întregului mediu înconjurător planetar, patrimoniu al întregii omeniri.

Articolul 37

Dreptul de a fi ales

Text actual

(1) Au dreptul de a fi aleși cetățenii cu drept de vot care îndeplinesc condițiile prevăzute în articolul 16 alineatul (3), dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice, potrivit articolului 40 alineatul (3).

(2) Candidații trebuie să fi împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv, vârsta de cel puțin 23 de ani pentru a fi aleși în Camera Deputaților sau în organele administrației publice locale, vârsta de cel puțin 33 de ani pentru a fi aleși în Senat și vârsta de cel puțin 35 de ani pentru a fi aleși în funcția de Președinte al României.

Text propus

(1) Au dreptul de a fi aleși cetățenii cu drept de vot care îndeplinesc condițiile prevăzute în articolul 16 alineatul (3), dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice, potrivit articolului 40 alineatul (3).

(2) Candidații pentru funcția de Președinte al României trebuie să fi împlinit vârsta de 35 de ani până în ziua alegerilor inclusiv.

Argumente

În forma actuală, articolul 37 impune anumite condiții de vârstă pentru exercitarea dreptului de a fi ales în Parlament. În primul rând, consideram că nu se justifică diferențierea candidaturilor pentru Senat și Camera Deputaților în funcție de vârsta minimă a candidaților, și de aceea propunem eliminarea acestei condiții. În al doilea rând, propunem menținerea condiției de vârstă pentru candidații pentru funcția de Președinte, în considerarea caracterului unipersonal al acestei funcții, prin raportare la caracterul colegial al Parlamentului.

Articolul 38 **Dreptul de a fi ales în Parlamentul European**

Text actual

În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii români au dreptul de a alege și de a fi aleși în Parlamentul European.

Text propus

Cetățenii români au dreptul de a alege și de a fi aleși în Parlamentul European.

Argumente

În opera de revizuire a unei Constituții este necesară reformularea unor dispoziții, în scopul adaptării la noua realitate. Este cazul art. 38 care reglementa dreptul de a fi ales în Parlamentul European în perspectiva aderării României la Uniunea Europeană. Astfel, trebuie suprimată sintagma „în condițiile aderării României la Uniunea Europeană”.

Articolul 40 **Dreptul de asociere**

Text actual

- (1) Cetățenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate, în patronate și în alte forme de asociere.
- (2) Partidele sau organizațiile care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranității, a integrității sau a independenței României sunt neconstituționale.
- (3) Nu pot face parte din partide politice judecătoria Curții Constituționale, avocații poporului, magistrații, membrii activi ai armatei, polițiștii și alte categorii de funcționari publici stabilite prin lege organică.
- (4) Asociațiile cu caracter secret sunt interzise.

Text propus

Libertatea de asociere

- (1) Libertatea de asociere în partide politice, în sindicate, în patronate și în alte forme de asociere este garantată.*
- (2) Partidele sau organizațiile ale căror scopuri ori activități concrete sunt îndreptate împotriva pluralismului, a principiilor statului de drept, a drepturilor și libertăților fundamentale ori a suveranității, a integrității sau a independenței României sunt neconstituționale.*
- (3) Nu pot face parte din partide politice judecătoria Curții Constituționale, avocatul poporului și adjuncții acestuia, magistrații, cadrele militare în activitate, polițiștii și alte categorii de funcționari publici stabilite prin lege organică.*
- (4) Asociațiile cu caracter secret sunt interzise.*

Argumente

În primul rând, considerăm necesară modificarea denumirii art. 40, care ar reglementa în noua formă libertatea de asociere. Alegerea are efecte asupra persoanelor și a raportului lor cu statul. Astfel, dacă vorbim de libertatea de asociere, atunci aceasta aparține în mod natural persoanelor, statul având obligația să o respecte și să o garanteze. Dacă este vorba de dreptul de asociere, trebuie mai întâi ca statul să îl recunoască și abia apoi persoanele pot să se bucure de exercițiul său, ceea ce ar presupune și corolarul, posibilitatea de a-l retragere sau de a-l interzicere.

De asemenea, propunem ca alin. (2) să aibă o exprimare mult mai clară decât cea actuală, pentru a nu lăsa loc la interpretări. În formularea actuală nu este clar ce se înțelege prin sintagma „militează”, fapt ce poate duce la o extindere nejustificată a declarării neconstituționalității unor asociații. Fiind vorba de o sancțiune drastică, ar trebui determinate precis condițiile în care o formă asociativă poate fi declarată neconstituțională. În acest sens, propunem ca sancțiunea să fie susceptibilă de aplicare doar în situațiile în care un partid sau o organizație desfășoară acțiuni concrete împotriva valorilor apărute de acest articol. În plus, pentru a continua logica expusă în motivarea propunerii de revizuire a art. 1 alin. (3), propunem ca valoarea protejată față de acțiunile concrete ale asociațiilor să fie pluralismul în genere, și nu doar pluralismul politic, ca în reglementarea actuală.

Considerăm că propunerea care se regăsește în Proiectul de lege de revizuire inițiat de Președintele României și care introduce și alte categorii de funcționari ce nu pot face parte din partidele politice este justificată și se regăsește în alineatul 3 al articolului 40.

Articolul 47

Nivelul de trai

Text actual

(1) Statul este obligat să ia măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială, de natură să asigure cetățenilor un nivel de trai decent.

(2) Cetățenii au dreptul la pensie, la concediu de maternitate plătit, la asistență medicală în unitățile sanitare de stat, la ajutor de șomaj și la alte forme de asigurări sociale publice sau private, prevăzute de lege. Cetățenii au dreptul și la măsuri de asistență socială, potrivit legii.

Text propus

(1) Statul este obligat să ia măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială, de natură să asigure ~~cetățenilor~~ un nivel de trai decent.

(2) *Persoanele* au dreptul la pensie, la concediu de maternitate plătit, la asistență medicală în unitățile sanitare de stat, la ajutor de șomaj și la alte forme de asigurări sociale publice sau private, prevăzute de lege. *Persoanele* au dreptul și la măsuri de asistență socială, potrivit legii.

CAPITOLUL III

Îndatoririle fundamentale

Articolul 57

Exercitarea drepturilor și a libertăților

Text actual

Cetățenii români, cetățenii străini și apatrizii trebuie să-și exercite drepturile și libertățile constituționale cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile celorlalți.

Text propus

Cetățenii români, cetățenii străini și apatrizii trebuie să-și exercite drepturile și libertățile **constituționale** cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile celorlalți.

CAPITOLUL IV

Avocatul Poporului

Articolul 58

Numirea și rolul

Text actual

(1) Avocatul Poporului este numit pe o durată de 5 ani pentru apărarea drepturilor și libertăților persoanelor fizice. Adjuncții Avocatului Poporului sunt specializați pe domenii de activitate.

(2) Avocatul Poporului și adjuncții săi nu pot îndeplini nici o altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

(3) Organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului se stabilesc prin lege organică.

Text propus

(1) Avocatul Poporului este numit *de către Parlament* pe o durată de 5 ani pentru apărarea drepturilor și libertăților persoanelor. Adjuncții Avocatului Poporului sunt specializați pe domenii de activitate.

(2) Avocatul Poporului și adjuncții săi nu pot îndeplini nici o altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

(3) Organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului se stabilesc prin lege organică.

Argumente

Propunem prevederea expresă a competenței Parlamentului de numire a Avocatului Poporului, în alin. (1), ținând cont de obligația Avocatului Poporului, prevăzută în articolul 60, de a prezenta Parlamentului rapoarte asupra activității acestuia.

Articolul 60

Raportul în fața Parlamentului

Text actual

Avocatul Poporului prezintă celor două Camere ale Parlamentului rapoarte, anual sau la cererea acestora. Rapoartele pot conține recomandări privind legislația sau măsuri de altă natură, pentru ocrotirea drepturilor și a libertăților cetățenilor.

Text propus

Avocatul Poporului prezintă celor două Camere ale Parlamentului rapoarte, anual sau la cererea acestora. Rapoartele pot conține recomandări privind legislația sau măsuri de altă natură, pentru ocrotirea drepturilor și a libertăților ~~cetățenilor~~.

TITLUL III

Autoritățile publice

CAPITOLUL I

Parlamentul

SECȚIUNEA 1

Organizare și funcționare

Articolul 61

Rolul și structura

Text actual

- (1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării.
- (2) Parlamentul este alcătuit din Camera Deputaților și Senat.

Nu se propun modificări.

Argumente

Păstrarea unei structuri bicamerale a Parlamentului se susține prin aceea că bicamerismul este soluția privilegiată de tradițiile democratice ale poporului român, în spiritul cărora trebuie interpretate valorile supreme din sistemul nostru, conform art. 1 alin. (3) din Constituție.

Pe de altă parte, existența celei de a doua Camere se justifică din perspectiva funcției de reprezentare a Parlamentului. Criteriile pe care le propunem pentru constituirea, prin vot, a Senatului, sunt diferite de cele ce guvernează constituirea, tot prin alegeri, a Camerei Deputaților.

Această diferențiere a celor două Camere sub aspectul modalității de constituire susține complementarizarea Camerelor din punctul de vedere al reprezentării, căreia îi va corespunde, conform propunerilor noastre, o altă concepere a specializării funcționale a Camerelor din perspectiva legiferării. Concordanța dintre aceste două aspecte, referitoare la conceperea reprezentării, și respectiv a exercitării funcției de legiferare, merge în sensul funcționalizării bicameralismului.

Articolul 62

Alegerea Camerelor

Text actual

- (1) Camera Deputaților și Senatul sunt alese prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, potrivit legii electorale.
- (2) Organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale, care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament, au dreptul la câte un loc de deputat, în condițiile legii electorale. Cetățenii unei minorități naționale pot fi reprezentați numai de o singură organizație.

(3) Numărul deputaților și al senatorilor se stabilește prin legea electorală, în raport cu populația țării.

Text propus

(1) Deputații sunt aleși prin vot universal, direct, secret, egal și liber exprimat. Numărul deputaților nu poate fi mai mare de 250.

(2) Cetățenii români stabiliți în afara țării sunt reprezentați în Camera Deputaților, în condiții de proporționalitate în raport de populația României.

(3) Organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale, care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament, au dreptul la câte un loc de deputat, în condițiile legii electorale. Cetățenii unei minorități naționale pot fi reprezentați numai de o singură organizație.

(4) Senatul asigură reprezentarea colectivităților locale, a intereselor economice, sociale, profesionale și culturale.

(5) Membrii aleși în consiliile ce reprezintă colectivitățile locale, întruniți într-un singur colegiu electoral, aleg, prin vot egal, direct, secret și liber exprimat, un număr de senatori pentru fiecare județ, proporțional cu populația acestuia, în condițiile legii electorale. Numărul acestor senatori nu poate depăși 100.

(6) Membrii patronatelor, sindicatelor și asociațiilor profesionale, constituiți în colegii separate, aleg, din sânul lor, prin vot egal, direct, secret și liber exprimat, câte un senator pentru fiecare categorie asociativă și pentru fiecare circumscripție electorală. Circumscripțiile electorale se stabilesc prin lege electorală, numărul lor neputând fi mai mare de opt.

(7) Membrii universităților aleg, prin vot egal, direct, secret și liber exprimat, câte un senator, din rândul cadrelor lor didactice, pentru fiecare circumscripție electorală. Circumscripțiile electorale se stabilesc prin lege electorală, numărul lor neputând fi mai mare de opt.

(8) Membrii Academiei Române aleg, prin vot egal, direct, secret și liber exprimat, un senator din rândul membrilor săi.

(9) Numărul senatorilor nu poate depăși 133.

Argumente

Modalitatea de alegere a Senatului propusă este inspirată de tradițiile democratice ale poporului român, la care trebuie raportat ansamblul prevederilor constituționale, conform art. 1 alin. (3) din Constituție. În concret, este vorba despre art. 67-71 din Constituția din 1923, ce reglementau constituirea Senatului. Conform acestor prevederi, pe lângă senatorii aleși și senatorii de drept, Senatul avea în componența sa și senatori ce reprezentau colectivitățile locale (aleși de membrii aleși în consiliile județene și membrii aleși în consiliile comunale urbane și rurale – art. 69), senatori ce reprezentau interesele economice, sociale și profesionale (aleși de membrii camerelor de comerț, de industrie, de muncă și de agricultură – art. 70), precum și senatori ce reprezentau universitățile (aleși, din sânul acestora, prin votul profesorilor fiecareia dintre ele – art. 71).

Soluția reprezentării în Senat a intereselor colectivităților locale se regăsește, în dreptul comparat, nu doar în state unitare regionalizate (precum, de pildă, Spania), ci și în state unitare descentralizate, precum cel francez. Conform art. 24 alin. (3) din Constituția Franței, Senatul este ales prin vot indirect și asigură reprezentarea colectivităților teritoriale ale Republicii.

O asemenea diferențiere a Camerelor din punctul de vedere al modalității de constituire asigură o reprezentare mai nuanțată a interesului general, în sensul în care este mai fidelă

unității în diversitate, pluralismului în unitate. Totodată, ea se coroborează cu specializarea funcțională a Camerelor sub aspectul legiferării.

Articolul 63

Durata mandatului

Text actual

(1) Camera Deputatilor și Senatul sunt alese pentru un mandat de 4 ani, care se prelungește de drept în stare de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, până la încetarea acestora.

(2) Alegerile pentru Camera Deputatilor și pentru Senat se desfășoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului sau de la dizolvarea Parlamentului.

(3) Parlamentul nou ales se întrunește, la convocarea Președintelui României, în cel mult 20 de zile de la alegeri.

(4) Mandatul Camerelor se prelungește până la întrunirea legală a noului Parlament. În această perioadă nu poate fi revizuită Constituția și nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice.

(5) Proiectele de legi sau propunerile legislative înscrise pe ordinea de zi a Parlamentului precedent își continuă procedura în noul Parlament.

Text propus

(1) Camera Deputatilor și Senatul sunt alese pentru un mandat de 4 ani, care se prelungește de drept în stare de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, până la încetarea acestora.

(2) Alegerile pentru Camera Deputatilor și pentru Senat se desfășoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului sau de la dizolvarea Parlamentului.

(3) Parlamentul nou ales se întrunește, la convocarea Președintelui României, în cel mult 20 de zile de la alegeri.

(4) Mandatul Camerelor se prelungește până la întrunirea legală a noului Parlament. În această perioadă nu poate fi revizuită Constituția și nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate **coduri** și legi organice.

(5) Proiectele de legi sau propunerile legislative înscrise pe ordinea de zi a Parlamentului precedent își continuă procedura în noul Parlament.

Argumente

Modificarea se impune în vederea corelării cu modificările propuse în ce privește art. 73 alin. (1) din Constituție, referitor la categoriile de legi. Printre acestea se vor număra codurile.

Articolul 64

Organizarea internă

Text actual

(1) Organizarea și funcționarea fiecărei Camere se stabilesc prin regulament propriu. Resursele financiare ale Camerelor sunt prevăzute în bugetele aprobate de acestea.

(2) Fiecare Cameră își alege un birou permanent. Președintele Camerei Deputatilor și președintele Senatului se aleg pe durata mandatului Camerelor. Ceilalți membri ai birourilor permanente sunt aleși la începutul fiecărei sesiuni. Membrii birourilor permanente pot fi revocați înainte de expirarea mandatului.

(3) Deputații și senatorii se pot organiza în grupuri parlamentare, potrivit regulamentului fiecărei Camere.

(4) Fiecare Cameră își constituie comisii permanente și poate institui comisii de anchetă sau alte comisii speciale. Camerele își pot constitui comisii comune.

(5) Birourile permanente și comisiile parlamentare se alcătuiesc potrivit configurației politice a fiecărei Camere.

Text propus

(1) Organizarea și funcționarea fiecărei Camere se stabilesc prin regulament propriu. Resursele financiare ale Camerelor sunt prevăzute în bugetele aprobate de acestea.

(2) Fiecare Cameră își alege un birou permanent. Președintele Camerei Deputaților și președintele Senatului se aleg pe durata mandatului Camerelor. Ceilalți membri ai birourilor permanente sunt aleși la începutul fiecărei sesiuni. Membrii birourilor permanente pot fi revocați înainte de expirarea mandatului.

(3) Deputații și senatorii se pot organiza în grupuri parlamentare, potrivit regulamentului fiecărei Camere, cu respectarea configurației politice a acesteia, *rezultate din alegeri*.

(4) Fiecare Cameră își constituie comisii permanente și poate institui comisii de anchetă sau alte comisii speciale. Camerele își pot constitui comisii comune.

(5) Birourile permanente și comisiile parlamentare se alcătuiesc potrivit configurației politice a fiecărei Camere, *rezultate din alegeri*.

Argumente

Necesitatea precizării noțiunii de configurație politică drept configurația politică rezultată din alegeri se impune pentru respectarea suveranității poporului, exprimată prin vot. În cadrul democrației constituționale, votul exprimat în alegeri este cel ce stabilește care sunt formațiunile ce au acces în Parlament și în ce proporții, cu alte cuvinte care este „coloratura politică” a Parlamentului, ce reprezintă algoritmul politic cu respectarea căruia se constituie structurile interne ale Camerelor – grupuri parlamentare, birouri permanente, comisii.

De asemenea, referirea expresă la configurația politică rezultată din alegeri împiedică interpretarea fluctuantă a noțiunii de configurație politică în jurisprudența constituțională, astfel cum s-a întâmplat în practică. Fluctuațiile s-au datorat unei înțelegeri eronate a caracterului neimperativ al mandatului, în virtutea căreia nu a fost censurată migrația politică, ajungându-se până la admiterea existenței unui grup parlamentar al unui partid care nu participase în alegeri.

Articolul 65

Ședințele Camerelor

Text actual

(1) Camera Deputaților și Senatul lucrează în ședințe separate.

(2) Camerele își desfășoară lucrările și în ședințe comune, potrivit unui regulament adoptat cu votul majorității deputaților și senatorilor, pentru:

- a) primirea mesajului Președintelui României;
- b) aprobarea bugetului de stat și a bugetului asigurărilor sociale de stat;
- c) declararea mobilizării totale sau parțiale;
- d) declararea stării de război;
- e) suspendarea sau încetarea ostilităților militare;
- f) aprobarea strategiei naționale de apărare a țării;

- g) examinarea rapoartelor Consiliului Suprem de Apărare a Țării;
- h) numirea, la propunerea Președintelui României, a directorilor serviciilor de informații și exercitarea controlului asupra activității acestor servicii;
- i) numirea Avocatului Poporului;
- j) stabilirea statutului deputaților și al senatorilor, stabilirea indemnizației și a celorlalte drepturi ale acestora;
- k) îndeplinirea altor atribuții care, potrivit Constituției sau regulamentului, se exercită în ședință comună.

Text propus

- (1) Camera Deputaților și Senatul lucrează în ședințe separate.
- (2) Camerele își desfășoară lucrările și în ședințe comune, potrivit unui regulament adoptat cu votul majorității deputaților și senatorilor, pentru:
 - a) primirea mesajului Președintelui României;
 - b) aprobarea bugetului de stat și a bugetului asigurărilor sociale de stat;
 - c) dezbateră și adoptarea codurilor;*
 - d) declararea mobilizării totale sau parțiale;
 - e) declararea stării de război;
 - f) suspendarea sau încetarea ostilităților militare;
 - g) aprobarea strategiei naționale de apărare a țării;
 - h) examinarea rapoartelor Consiliului Suprem de Apărare a Țării;
 - i) numirea, la propunerea Președintelui României, a directorilor serviciilor de informații și exercitarea controlului asupra activității acestor servicii;
 - j) numirea Avocatului Poporului;
 - k) stabilirea statutului deputaților și al senatorilor, stabilirea indemnizației și a celorlalte drepturi ale acestora;
 - l) îndeplinirea altor atribuții care, potrivit Constituției sau regulamentului, se exercită în ședință comună.

Argumente

Propunerea de adăugare în cuprinsul art. 65 a literei c) se datorează necesității de corelare cu propunerea de modificare a art. 73 alin. (1), conform căreia Parlamentul adoptă și coduri, precum și cu propunerea de modificare a art. 76 alin. (1), referitoare la majoritatea necesară adoptării codurilor.

SECȚIUNEA a 2-a

Statutul deputaților și al senatorilor

Articolul 70

Mandatul deputaților și al senatorilor

Text actual

- (1) Deputații și senatorii intră în exercițiul mandatului la data întrunirii legale a Camerei din care fac parte, sub condiția validării alegerii și a depunerii jurământului. Jurământul se stabilește prin lege organică.

(2) Calitatea de deputat sau de senator încetează la data întrunirii legale a Camerelor nou alese sau în caz de demisie, de pierdere a drepturilor electorale, de incompatibilitate ori de deces.

Text propus

(1) Deputații și senatorii intră în exercițiul mandatului la data întrunirii legale a Camerei din care fac parte, sub condiția validării alegerii și a depunerii jurământului. Jurământul se stabilește prin lege organică.

(2) Calitatea de deputat sau de senator încetează la data întrunirii legale a Camerelor nou alese sau în caz de demisie, incompatibilitate, pierdere a drepturilor electorale, deces, *precum și la data demisiei din formațiunea politică din partea căreia a candidat în alegeri, în situația în care aceasta din urmă nu a nesocotit caracterul neimperativ al mandatului.*

Argumente

Caracterul neimperativ al mandatului presupune independența deputaților și senatorilor în exprimarea voturilor și opiniilor politice în exercitarea mandatului, atât față de alegători, cât și față de formațiunile din partea cărora au candidat în alegeri. Nici alegătorii, nici aceste formațiuni nu îi pot ordona parlamentarului ce voturi și opinii politice să exprime în exercitarea mandatului. Pe de altă parte, caracterul neimperativ al mandatului nu permite, ci interzice migrația politică în timpul mandatului.

Formațiunile ce susțin candidați în alegeri au dreptul ca – atunci când voturile și opiniile politice exprimate de membrii lor ce sunt în același timp deputați și senatori, sunt discordante în raport cu doctrina respectivelor formațiuni – să decidă, ca sancțiune disciplinară, excluderea din acea formațiune a respectivului membru. Această excludere nu trebuie să afecteze mandatul de deputat sau senator al membrului în cauză, întrucât mandatul nu este obținut din partea formațiunii respective, ci din partea poporului, prin intermediul corpului electoral. În această ipoteză, parlamentarul în cauză își va continua mandatul ca independent.

Dacă însă deputatul sau senatorul, fără ca formațiunea din partea căreia a candidat în alegeri să fi exercitat presiuni sau constrângeri asupra voturilor sau opiniilor politice exprimate în exercitarea mandatului, așadar fără să fi nesocotit caracterul neimperativ al acestuia, părăsește voluntar respectiva formațiune, atunci practic renunță la legitimitatea obținută prin alegeri, câtă vreme a fost votat pentru tendința politică pe care o încarnează.

În ipoteza în care parlamentarul are inițiativa părăsirii formațiunii politice din partea căreia a candidat în alegeri, nu poate invoca în apărarea sa caracterul neimperativ al mandatului. Parlamentarul în cauză poate deci vota cu grupul parlamentar al altui partid, căci nimeni nu îi poate impune cum să voteze, însă nu poate, în timpul exercitării mandatului, să treacă oficial la un alt partid și nici să constituie un partid nou. Renunțarea la calitatea de membru al formațiunii politice din partea căreia a candidat în alegeri echivalează cu renunțarea la acordul electorilor.

Migrația politică, traseimul politic în timpul exercitării mandatului poate provoca modificarea configurației politice a Parlamentului, astfel cum a rezultat din vot, putându-se ajunge până la reprezentarea în Parlament a unor formațiuni care fie nu au candidat în alegeri, fie, dacă au candidat, nu au obținut mandate. Modul de reprezentare în Parlament a formațiunilor politice este decis de către corpul electoral în alegeri și nu trebuie să poată fi modificat prin voința parlamentarului de a-și schimba, în timpul mandatului, apartenența politică.

Articolul 72

Imunitatea parlamentară

Text actual

- (1) Deputații și senatorii nu pot fi trași la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului.
- (2) Deputații și senatorii pot fi urmăriți și trimiși în judecată penală pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului, dar nu pot fi percheziționați, reținuți sau arestați fără încuviințarea Camerei din care fac parte, după ascultarea lor. Urmărirea și trimiterea în judecată penală se pot face numai de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție.
- (3) În caz de infracțiune flagrantă, deputații sau senatorii pot fi reținuți și supuși percheziției. Ministrul justiției îl va informa neîntârziat pe președintele Camerei asupra reținerii și a percheziției. În cazul în care Camera sesizată constată că nu există teme pentru reținere, va dispune imediat revocarea acestei măsuri.

Text propus

- (1) Deputații și senatorii nu pot fi trași la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului.
- (2) Deputații și senatorii pot fi urmăriți și trimiși în judecată penală pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului, dar nu pot fi percheziționați, reținuți sau arestați fără încuviințarea Camerei din care fac parte, după ascultarea lor. Urmărirea și trimiterea în judecată penală se pot face numai de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție.
- (3) În caz de infracțiune flagrantă, deputații sau senatorii pot fi reținuți și supuși percheziției. *Procurorul General al României* îl va informa neîntârziat pe președintele Camerei asupra reținerii și a percheziției. În cazul în care Camera sesizată constată că nu există teme pentru reținere, va dispune imediat revocarea acestei măsuri.

Argumente

În cazul art. 72(3) propunem ca obligația de informare a președintelui Camerei asupra reținerii și a percheziției unui parlamentar să fie dată în sarcina Procurorului General al României. Potrivit propunerii de modificare a art. 132 privind statutul procurorilor, care consacră principiul independenței acestora prin eliminarea subordonării ierarhice și față de ministrul justiției, considerăm că, în forma actuală, competența ministrului justiției de informare a Camerei din care provine parlamentarul vizat de măsura constrângătoare reprezintă o imixtiune a executivului în activitatea procurorilor.

SECȚIUNEA A 3-A

Legiferarea

Articolul 73

Categorii de legi

Text actual

- (1) Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare.
- (2) Legile constituționale sunt cele de revizuire a Constituției
- (3) Prin lege organică se reglementează:
 - a) sistemul electoral; organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente;
 - b) organizarea, funcționarea și finanțarea partidelor politice;
 - c) statutul deputaților și al senatorilor, stabilirea indemnizației și a celorlalte drepturi ale acestora;
 - d) organizarea și desfășurarea referendumului;
 - e) organizarea Guvernului și a Consiliului Suprem de Apărare a Țării;
 - f) regimul stării de mobilizare parțială sau totală a forțelor armate și al stării de război;
 - g) regimul stării de asediu și al stării de urgență;
 - h) infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora;
 - i) acordarea amnistiei sau a grațierii colective;
 - j) statutul funcționarilor publici;
 - k) contenciosul administrativ;
 - l) organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătorești, a Ministerului Public și a Curții de Conturi;
 - m) regimul juridic general al proprietății și al moștenirii;
 - n) organizarea generală a învățământului;
 - o) organizarea administrației publice locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală;
 - p) regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele, patronatele și protecția socială;
 - r) statutul minorităților naționale din România;
 - s) regimul general al cultelor;
 - t) celelalte domenii pentru care în Constituție se prevede adoptarea de legi organice.

Text propus

- (1) Parlamentul adoptă legi constituționale, *coduri*, legi organice, legi ordinare și, în cazurile prevăzute de Constituție, legi cu majoritate calificată.
- (2) Legile constituționale sunt cele de revizuire a Constituției.
- (3) *Codurile sunt Codul civil, Codul penal, Codul fiscal, Codul de procedură civilă, Codul de procedură penală, Codul muncii, Codul electoral și Codul administrativ.*
- (4) *Prin lege organică se reglementează:*
 - a) organizarea, funcționarea și finanțarea partidelor politice;*
 - b) statutul deputaților și al senatorilor, stabilirea indemnizației și a celorlalte drepturi ale acestora;*
 - c) regimul stării de mobilizare parțială sau totală a forțelor armate și al stării de război;*
 - d) regimul stării de asediu și al stării de urgență;*
 - e) acordarea amnistiei sau a grațierii colective;*
 - f) organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, a Ministerului Public și a Curții de Conturi;*
 - g) organizarea generală a învățământului;*
 - h) regimul general privind sindicatele, patronatele și protecția socială;*
 - i) statutul minorităților naționale din România;*
 - j) regimul general al cultelor;*
 - k) celelalte domenii pentru care în Constituție se prevede adoptarea de legi organice.*

Argumente

Resistemizarea prevederilor referitoare la domeniul legii organice se impune ca urmare a introducerii codurilor ca și categorie distinctă de legi, superioare legilor organice. Având în vedere enumerarea codurilor, cuprinsă în art. 73 alin. (2¹), unele dintre domeniile legii organice, astfel cum sunt prevăzute în art. 73 alin. (3) actualmente în vigoare, sunt de domeniul codurilor, trebuind deci să fie excluse din enumerarea cuprinsă în aceste din urmă prevederi. De asemenea, în cazul organizării instanțelor judecătorești, precum și în cazul organizării Înaltei Curți de Casație și Justiție, care, conform textului actual al Constituției, se reglementează prin lege organică, am propus reglementarea acestora prin lege adoptată cu majoritate calificată.

Articolul 74

Inițiativa legislativă

Text actual

(1) Inițiativa legislativă aparține, după caz, Guvernului, deputaților, senatorilor sau unui număr de cel puțin 100.000 de cetățeni cu drept de vot. Cetățenii care își manifestă dreptul la inițiativa legislativă trebuie să provină din cel puțin un sfert din județele țării, iar în fiecare din aceste județe, respectiv în municipiul București, trebuie să fie înregistrate cel puțin 5.000 de semnături în sprijinul acestei inițiative.

(2) Nu pot face obiectul inițiativei legislative a cetățenilor problemele fiscale, cele cu caracter internațional, amnistia și grațierea.

(3) Guvernul își exercită inițiativa legislativă prin transmiterea proiectului de lege către Camera competentă sa îl adopte, ca primă Cameră sesizată.

(4) Deputații, senatorii și cetățenii care exercită dreptul la inițiativa legislativă pot prezenta propuneri legislative numai în forma cerută pentru proiectele de legi.

(5) Propunerile legislative se supun dezbaterii mai întâi Camerei competente să le adopte, ca primă Cameră sesizată.

Text propus

(1) Inițiativa legislativă aparține, după caz, Guvernului, deputaților, senatorilor sau unui număr de 75.000 de cetățeni cu drept de vot.

(2) Nu pot face obiectul inițiativei legislative a cetățenilor problemele fiscale, cele cu caracter internațional, amnistia și grațierea.

(3) Guvernul își exercită inițiativa legislativă prin transmiterea proiectului de lege către Camera competentă sa îl adopte, ca primă Cameră sesizată.

(4) Deputații, senatorii și cetățenii care exercită dreptul la inițiativa legislativă pot prezenta propuneri legislative numai în forma cerută pentru proiectele de legi.

(5) Propunerile legislative se supun dezbaterii mai întâi Camerei competente să le adopte, ca primă Cameră sesizată.

Argumente

Eliminarea condiționării exercitării inițiativei legislative cetățenești de proveniența teritorială a cetățenilor vine în sprijinul efectivizării democrației semi-directe, prin înlesnirea exercițiului unuia dintre mijloacele de intervenție directă a cetățenilor în funcția normativă. Caracterul serios și reprezentativitatea inițiativei legislative ce aparține cetățenilor nu se mai verifică *a priori*, ci *a posteriori*, prin celelalte etape ale legiferării însele, derulate la nivelul Parlamentului.

Articolul 75 Sesizarea Camerelor

Text actual

(1) Se supun spre dezbateri și adoptare Camerei Deputaților, ca primă Cameră sesizată, proiectele de legi și propunerile legislative pentru ratificarea tratatelor sau a altor acorduri internaționale și a măsurilor legislative ce rezultă din aplicarea acestor tratate sau acorduri, precum și proiectele legilor organice prevăzute la articolul 31 alineatul (5), articolul 40 alineatul (3), articolul 55 alineatul (2), articolul 58 alineatul (3), articolul 73 alineatul (3) literele e), k), l), n), o), articolul 79 alineatul (2), articolul 102 alineatul (3), articolul 105 alineatul (2), articolul 117 alineatul (3), articolul 118 alineatele (2) și (3), articolul 120 alineatul (2), articolul 126 alineatele (4) și (5) și articolul 142 alineatul (5). Celelalte proiecte de legi sau propuneri legislative se supun dezbaterii și adoptării, ca primă Cameră sesizată, Senatului.

(2) Prima Cameră sesizată se pronunță în termen de 45 de zile. Pentru coduri și alte legi de complexitate deosebită termenul este de 60 de zile. În cazul depășirii acestor termene se consideră că proiectele de legi sau propunerile legislative au fost adoptate.

(3) După adoptare sau respingere de către prima Cameră sesizată, proiectul sau propunerea legislativă se trimite celeilalte Camere care va decide definitiv.

(4) În cazul în care prima Camera sesizată adoptă o prevedere care, potrivit alineatului (1), intră în competența sa decizională, prevederea este definitiv adoptată dacă și cea de-a doua Cameră este de acord. În caz contrar, numai pentru prevederea respectivă, legea se întoarce la prima Cameră sesizată, care va decide definitiv în procedură de urgență.

(5) Dispozițiile alineatului (4) referitoare la întoarcerea legii se aplică în mod corespunzător și în cazul în care Camera decizională adoptă o prevedere pentru care competența decizională aparține primei Camere.

Text propus

(1) Se supun spre dezbateri și adoptare Camerei Deputaților, ca primă Cameră sesizată, *proiectele de lege și propunerile legislative privind relațiile externe ale statului, ratificarea tratatelor sau a altor acorduri internaționale, măsurile legislative ce rezultă din aplicarea acestor tratate sau acorduri, autonomia locală, colectivitățile locale, organizarea și funcționarea autorităților administrative autonome, drepturile și interesele economice, sociale, profesionale, culturale, precum și cele din sfera educației. În toate aceste materii Senatul este Cameră decizională.* Celelalte proiecte de lege sau propuneri legislative se supun dezbaterii și adoptării, ca primă Cameră sesizată, Senatului, *competența decizională aparținându-i Camerei Deputaților.*

(2) Prima Cameră sesizată se pronunță în termen de 45 de zile. Pentru *legi organice*, termenul este de 60 de zile, *iar pentru coduri și legile adoptate cu majoritate calificată termenul este de 70 de zile.* În cazul depășirii acestor termene, se consideră că proiectele de lege sau propunerile legislative au fost *respinse.*

(3) După adoptare sau respingere de către prima Cameră sesizată, proiectul de lege sau propunerea legislativă se trimite celeilalte Camere, care va decide definitiv.

(4) În cazul în care prima Cameră sesizată adoptă o prevedere care, potrivit alineatului (1), intră în competența sa decizională, prevederea este definitiv adoptată dacă și cea de-a doua Cameră este de acord. În caz contrar, numai pentru prevederea respectivă, *proiectul de lege sau*

propunerea legislativă se întoarce la prima Cameră sesizată, care va decide definitiv în procedură de urgență.

(5) Dispozițiile alineatului (2) teza a doua, referitoare la întoarcerea *proiectului de lege sau a propunerii legislative*, se aplică în mod corespunzător și în cazul în care Camera Decizională adoptă o prevedere pentru care competența decizională aparține primei Camere sesizate.

Argumente

Reconfigurarea sferelor de competență a celor două Camere, în cadrul menținerii principiului specializării acestora în ce privește exercițiul funcției legislative, este un argument în sensul păstrării bicamerismului și al raționalizării funcționării sale. Reconfigurarea propusă este concordantă cu modalitatea de concepere a reprezentării pe care acestea o asigură. Astfel, Senatul are calitatea de Cameră decizională în toate materiile specifice tipului de reprezentare pe care o asigură, iar Camera Deputaților are calitate de Cameră decizională în toate celelalte domenii, potrivit cu modalitatea de constituire a acesteia.

De asemenea, în cadrul alineatelor (4) și (5), propunem înlocuirea termenului „legea” cu termenii „proiectul de lege” și, respectiv, „propunerea legislativă”, întrucât în realitate nu este vorba despre lege perfectată juridic, ci tocmai despre etape procedurale ce țin de procesul de prefectare juridică.

Articolul 76

Adoptarea legilor și a hotărârilor

Text actual

(1) Legile organice și hotărârile privind regulamentele Camerelor se adoptă cu votul majorității membrilor fiecărei Camere.

(2) Legile ordinare și hotărârile se adoptă cu votul majorității membrilor prezenți din fiecare Cameră.

(3) La cererea Guvernului sau din proprie inițiativă, Parlamentul poate adopta proiecte de legi sau propuneri legislative cu procedură de urgență, stabilită potrivit regulamentului fiecărei Camere.

Text propus

(1¹) Codurile se adoptă de către Camera Deputaților și Senat, în ședință comună, cu o majoritate de trei cincimi din numărul deputaților și al senatorilor.

(1²) Legile pentru a căror adoptare Constituția prevede o majoritate calificată se adoptă cu respectiva majoritate.

(2) Legile organice și hotărârile privind regulamentele Camerelor se adoptă cu votul majorității membrilor fiecărei Camere.

(3) Legile ordinare și hotărârile se adoptă cu votul majorității membrilor prezenți din fiecare Cameră.

(3¹) Hotărârile Camerelor reunite în ședințe comune se adoptă cu votul majorității deputaților și al senatorilor.

(4) La cererea Guvernului sau din proprie inițiativă, Parlamentul poate adopta proiecte de lege sau propuneri legislative în procedură de urgență, stabilită potrivit regulamentului fiecărei Camere.

(5) La cererea Guvernului sau din proprie inițiativă, Parlamentul poate adopta proiecte de lege sau propuneri legislative în procedură de urgență, stabilită potrivit regulamentului fiecărei Camere.

Argumente

Adoptarea codurilor în ședință comună, de către Camera Deputaților și Senat, cu o majoritate calificată – trei cincimi din numărul deputaților și al senatorilor, majoritate ce este superioară majorității absolute cu care se adoptă legile organice – jumătate plus unu din numărul deputaților și al senatorilor, se justifică prin importanța relațiilor sociale pe care codurile le reglementează, importanță căreia îi este corelativă o complexitate a codurilor superioară legilor organice și, *a fortiori*, legilor ordinare.

Altfel spus, în cadrul ierarhizării normative, superioritatea materială a codurilor în raport cu legile organice și legile ordinare impune o superioritate formală a lor, care se traduce prin procedura îngreunată de adoptare, modificare și abrogare. Această procedură asigură o mai mare protecție a drepturilor și libertăților ce se manifestă în domeniile reglementate prin coduri și stabilitatea corelativă a acestora din urmă.

Introducerea alin. (3¹) se impune având vedere faptul că sistemul constituțional român operează o distincție între hotărârile adoptate de către fiecare Cameră în parte și hotărârile adoptate în ședința comună a acestora.

Art. 65 alin. (1) din Constituție, privind modalitatea de desfășurare a activității celor două Camere stabilește *regula* în materie: *cele două camere lucrează în ședințe separate*. *Excepția* de la regulă, *desfășurarea lucrărilor și în ședințe comune*, este instituită prin prisma situațiilor enumerate exemplificativ în alin. (2) lit. a) - k) al aceluiași articol. Astfel, rezultă că pot fi adoptate hotărâri de către Parlament, pe de o parte, de fiecare cameră în parte, iar pe de altă parte, de către Camerele reunite. Și de data aceasta, *hotărârile adoptate separat* de către Camere reprezintă *regula* în materie, pe când *hotărârile adoptate în ședințe comune* ale Camerelor constituie *excepția*.

În ceea ce privește majoritatea necesară a fi întrunită pentru adoptarea unei hotărâri de către una dintre cele două Camere atunci când statuează separat, Constituția actuală prevede două astfel de tipuri. Art. 76 alin. (1) normează că „Legile organice și hotărârile privind regulamentele Camerelor se adoptă cu votul majorității membrilor fiecărei Camere”, iar alin. (2) că „Legile ordinare și hotărârile se adoptă cu votul majorității membrilor prezenți din fiecare Cameră”. În ambele variante constituantul se referă *numai la hotărâri adoptate separat* de către Camere, care constituie regula în materie: la alin. (1) se folosește sintagma „regulamentele Camerelor”, iar la alin. (2), teza finală, se utilizează expresia „din fiecare Cameră”. Cu privire la adoptarea Regulamentelor Camerelor este necesară o majoritate absolută de 50% plus unu din numărul total al membrilor fiecărei Camere, iar în ceea ce privește restul hotărârilor adoptate la nivelul fiecărei Camere este nevoie de o majoritate relativă de 50% plus unu din membrii prezenți.

În privința majorității necesare pentru adoptarea unei hotărâri în ședința comună a celor două Camere, excepția în materie, constituantul român nu a mai prevăzut expres tipul de majoritate ca în cazul precedent, astfel încât determinarea acestui tip de majoritate se impune prin revizuirea Constituției.

Articolul 78

Intrarea în vigoare a legii

Text actual

Legea se publică în Monitorul Oficial al României și intră în vigoare la 3 zile de la data publicării sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei.

Text propus

Legea se publică în Monitorul Oficial al României și intră în vigoare *la 7 zile libere* de la data publicării sau la o altă dată ulterioară prevăzută în textul ei.

Argumente

Creșterea termenului la capătului căruia legea intră în vigoare contribuie la efectivizarea dreptului subiecților destinatari la siguranță juridică, în sensul în care aceștia nu trebuie să fie luați prin surprindere de apariția unei legi. Totodată, acest termen, mai lung în comparație cu cel actual, permite o mai bună cunoaștere a legii de către destinatarii săi, în condițiile în care aceștia nu se pot apăra, în caz de încălcare a legii, invocând necunoașterea acesteia (principiul *nemo censitur ignorare legem*).

CAPITOLUL II

Președintele României

Articolul 80

Rolul Președintelui

Text actual

- (1) Președintele României reprezintă statul român și este garantul independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării.
- (2) Președintele României veghează la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice. În acest scop, Președintele exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate.

Text propus

- (1) Președintele României reprezintă statul român și este garantul independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării.
- (2) Președintele exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate.*
- (3) Președintele își exercită mandatul în spiritul echidistanței politice și al garantării echilibrului între puterile statului, precum și între stat și societatea civilă.*

Argumente

Textul modificat al articolului 80 păstrează pentru Președintele României funcțiile de reprezentare a statului, de garant al independenței naționale și a integrității teritoriale a țării, specifice oricărui șef de stat. Modificarea vizează sublinierea funcției de mediere a Președintelui între forțele sociale și politice, care devine, în spiritul restului propunerilor de revizuire avansate, principala atribuție a Președintelui României.

Stabilirea fără echivoc a rolului Președintelui, cerută în tezele Constituției, face necesară conturarea mult mai clară a rolului de mediator al Președintelui între toate forțele sociale și politice implicate în guvernarea statului. Alegerea Președintelui României de către

cetățeni prin vot direct, care determină acestuia o legitimitate democratică ce nu poate fi concurată decât de cea a Parlamentului, îi permite să intervină constructiv în conducerea statului pentru realizarea interesului general, posibilă numai printr-o abordare echidistantă în raport de opțiunile partizane ale diferitelor forțe politice.

Principiul instituit de art. 80 este că rolul de mediator al Președintelui trebuie să se manifeste în amonte oricăror divergențe sau disfuncționalități tocmai pentru a contribui la întărirea dialogului democratic, la transparența problemelor politice precum și a modalităților de negociere care conduc la rezolvarea acestora. Președintele, în exercitarea acestei funcții, de o importanță deosebită pentru desfășurarea politicii interne, urmărește în egală măsură responsabilizarea societății civile și a electoratului prin implicarea acestor actori în cunoașterea și dezbaterrea realelor probleme sociale și politice ale României, cu implicații directe asupra rezultatelor electorale de orice nivel.

Articolul 83

Durata mandatului

Text actual

- (1) Mandatul Președintelui României este de 5 ani și se exercită de la data depunerii jurământului.
- (2) Președintele României își exercită mandatul până la depunerea jurământului de Președintele nou ales.
- (3) Mandatul Președintelui României poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau de catastrofă.

Text propus

- (1) Mandatul Președintelui României este de 6 ani. Președintele României nu poate avea decât un singur mandat.*
- (2) Președintele României își exercită mandatul de la data depunerii jurământului până la depunerea jurământului de Președintele nou ales, în limitele și potrivit principiilor constituționale.*
- (3) Mandatul Președintelui României poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război.*

Argumente

Articolul 83 completează viziunea asupra Președintelui instituită de articolul 80. Echidistanța politică a Președintelui este întărită prin creșterea duratei mandatului acestuia la 6 ani, concomitent cu limitarea la unul singur a numărului de mandate ce pot fi exercitate de aceeași persoană. O astfel de prevedere are rolul de a elimina preocuparea pentru permanentizarea campaniei electorale în scopul câștigării unui nou mandat și concentrarea celui care exercită funcția prezidențială către realizarea interesului general.

Alin. (2) al textului propus subliniază caracterul imperativ al exercitării oricăror atribuții ce țin de mandatul Președintelui numai în spiritul limitelor și al principiilor constituționale.

Articolul 85

Numirea Guvernului

Text actual

- (1) Președintele României desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru și numește Guvernul pe baza votului de încredere acordat de Parlament.
- (2) În caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a postului, Președintele revocă și numește, la propunerea primului-ministru, pe unii membri ai Guvernului.
- (3) Dacă prin propunerea de remaniere se schimbă structura sau compoziția politică a Guvernului, Președintele României va putea exercita atribuția prevăzută la alineatul (2) numai pe baza aprobării Parlamentului, acordată la propunerea primului-ministru.

Text propus

- (1) Președintele României desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru și numește Guvernul pe baza votului de încredere acordat de Parlament.
- (2) În caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a postului, Președintele revocă și numește, pe baza votului de încredere al Parlamentului, acordat la propunerea Primului-ministru, pe unii membri ai Guvernului și programul politic al acestora.*

Argumente

Modificarea articolului 85 constă în introducerea obligației de a obține un vot de încredere al Parlamentului pentru orice modificare a componenței Guvernului, nu numai pentru remanierile guvernamentale prin care este afectată structura politică a acestuia, așa cum prevede textul constituțional în vigoare. Justificarea pentru o astfel de propunere constă în garantarea legitimității democratice a Guvernului, cerută de constituant la momentul formării acestuia, legitimitate care trebuie păstrată pe întreaga durată a activității sale. În aceeași logică se înscrie și introducerea obligației prezentării de către persoana propusă de Primul-ministru să ocupe funcția de ministru a unui program politic pentru ministerul pe care dorește să-l conducă. Printr-o astfel de configurare a remanierii guvernamentale este asigurată transparența și dezbateră oricărei modificări a componenței și a politicii Guvernului. Este vorba pe de altă parte și de un control parlamentar asupra considerentelor avute în vedere de primul-ministru pentru declanșarea remanierii guvernamentale.

Articolul 87

Participarea la ședințele Guvernului

Text actual

- (1) Președintele României poate lua parte la ședințele Guvernului în care se dezbate probleme de interes național privind politica externă, apărarea țării, asigurarea ordinii publice și la cererea primului-ministru, în alte situații.
- (2) Președintele României prezidează ședințele Guvernului la care participă.

Text propus

- (1) Președintele României poate lua parte la ședințele Guvernului în care se dezbate probleme de interes național privind politica externă, apărarea țării și ~~asigurarea ordinii publice~~ la cererea primului-ministru, în alte situații.
- (2) Președintele României prezidează ședințele Guvernului la care participă.

Argumente

Eliminarea cazului de participare a Președintelui la ședințele Guvernului în care se dezbate probleme de interes național privind asigurarea ordinii publice este justificată dintr-o dublă perspectivă: mai întâi având în vedere rolul constituțional al șefului statului normat la nivelul art. 80 din Constituție, de reprezentare a statului, de garant al integrității statale și de mediator, pe de o parte, între elementele societății civile, iar pe de altă parte între aceasta și stat, apoi având în vedere că această competență de asigurare a ordinii publice este una ce ține de realizarea politicii interne, acordată potrivit art. 102 alin. (1) din Constituție Guvernului.

Articolul 89

Dizolvarea Parlamentului

Text actual

(1) După consultarea președinților celor două Camere și a liderilor grupurilor parlamentare, Președintele României poate să dizolve Parlamentul, dacă acesta nu a acordat votul de încredere pentru formarea Guvernului în termen de 60 de zile de la prima solicitare și numai după respingerea a cel puțin două solicitări de investitură.

(2) În cursul unui an, Parlamentul poate fi dizolvat o singură dată.

(3) Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele 6 luni ale mandatului Președintelui României și nici în timpul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență.

Text propus

(1) Președintele României dizolvă Parlamentul, dacă acesta nu acordă votul de încredere pentru formarea Guvernului în condițiile cerute de art. 103 alin. (2), în termen de 60 de zile de la prima solicitare și numai după respingerea a cel puțin două solicitări de investitură.

(2) Parlamentul se dizolvă de drept în situația în care Președintele suspendat în condițiile art. 95 nu este demis prin referendum cu majoritatea voturilor valabil exprimate.

(3) Parlamentul nu poate fi dizolvat în timpul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență.

Argumente

Modificarea procedurii de dizolvare a Parlamentului se impune prin prisma faptului că în actuala reglementare această procedură este aproape imposibil de aplicat, neapărând astfel ca un mijloc de presiune funcțional dinspre executiv către legislativ capabil să contrabalanseze competența Parlamentului de a suspenda din funcție Președintele sau de a demite Guvernul prin adoptarea unei moțiuni de cenzură. Introducerea unui nou caz de dizolvare a Parlamentului prin modificarea totală a alin. (2) are această menire, exercitarea competenței Parlamentului de suspendare a Președintelui în cazul încălcării Constituției în contextul art. 95 putând avea drept efect dizolvarea acestuia ca urmare a votului popular contrar. Astfel, se elimină posibilitatea de utilizare abuzivă a competenței de suspendare din partea Parlamentului.

În același timp, modificarea propusă în alin. (1) este corelată cu modul de formare a Guvernului în condițiile noului art. 103 alin. (2), modalitate care obligă partidele sau alianțele politice parlamentare să degaje o majoritate și un candidat la funcția de prim-ministru în urma

negocierilor purtate cu Președintele, în caz contrar, în condițiile alin. (1) riscând dizolvarea de drept a Parlamentului.

Eliminarea alin. (2) din actuala reglementare se impune în contextul modificării propuse a alin. (1), dizolvarea Parlamentului intervenind de drept dacă sunt întrunite condițiile stabilite. În același mod se justifică și eliminarea interdicției Președintelui de a dizolva Parlamentul în ultimele 6 luni de mandat.

Articolul 90

Referendumul

Text actual

Președintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-și exprime, prin referendum, voința cu privire la probleme de interes național.

Text propus

Președintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-și exprime, prin referendum, voința cu privire la probleme de interes național, *numai în domeniile care fac obiectul legii organice.*

Argumente

Forma de guvernământ a statului român este republica. În logica teoriei republicane, toate puterile sunt limitate, fiind interzis ca un organ reprezentativ să scape oricărei forme de control. În materia referendumului consultativ cu privire la probleme de interes național în actuala reglementare, actele Președintelui de declanșare a consultării populare par să înfrângă această logică. Astfel, atât în privința domeniilor ce pot face obiectul acestei consultări, cât și a actului de declanșare a referendumului, nu există nicio formă de control real al atribuției Președintelui.

Delimitarea sferei domeniilor care pot face obiectul unei inițiative de consultare populară nu este incompatibilă cu dreptul Președintelui de a supune referendumului anumite probleme de interes național. De aceea, propunem limitarea posibilității Președintelui de consultare a poporului la domeniile care fac obiectul legii organice.

Articolul 95

Suspendarea din funcție

Text actual

(1) În cazul săvârșirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituției, Președintele României poate fi suspendat din funcție de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună, cu votul majorității deputaților și senatorilor, după consultarea Curții Constituționale. Președintele poate da Parlamentului explicații cu privire la faptele ce i se impută.

(2) Propunerea de suspendare din funcție poate fi inițiată de cel puțin o treime din numărul deputaților și senatorilor și se aduce, neîntârziat, la cunoștință Președintelui.

(3) Dacă propunerea de suspendare din funcție este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Președintelui.

Text propus

(1) În cazul săvârșirii unor fapte prin care încalcă prevederile Constituției, Președintele României poate fi suspendat din funcție de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună, cu votul majorității deputaților și senatorilor, după consultarea Curții Constituționale. Președintele poate da Parlamentului explicații cu privire la faptele ce i se impută.

(2) Propunerea de suspendare din funcție poate fi inițiată de cel puțin o treime din numărul deputaților și senatorilor și se aduce, neîntârziat, la cunoștință Președintelui.

(3) Dacă propunerea de suspendare din funcție este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Președintelui.

Argumente

Eliminarea sintagmei „grave” din cuprinsul alin. (1) se impune având în vedere că orice încălcare a prevederilor Constituției de către Președinte, în considerarea rolului constituțional deosebit de important stabilit acestuia prin art. 80, are un caracter grav. Menținerea termenului ar putea introduce interpretări în ceea ce privește caracterul mai grav sau mai puțin grav al unor anumite încălcări ale prevederilor Constituției de către Președinte, fapt demonstrat în practică prin jurisprudența Curții Constituționale cu ocazia emiterii avizelor consultative privind suspendarea din funcție a Președintelui.

Articolul 96

Punerea sub acuzare

Text actual

(1) Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, cu votul a cel puțin două treimi din numărul deputaților și senatorilor, pot hotărî punerea sub acuzare a Președintelui României pentru înaltă trădare.

(2) Propunerea de punere sub acuzare poate fi inițiată de majoritatea deputaților și senatorilor și se aduce, neîntârziat, la cunoștință Președintelui României pentru a putea da explicații cu privire la faptele ce i se impută.

(3) De la data punerii sub acuzare și până la data demiterii Președintele este suspendat de drept.

(4) Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție. Președintele este demis de drept la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.

Text propus

(1) Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, cu votul a cel puțin două treimi din numărul deputaților și senatorilor, pot hotărî punerea sub acuzare a Președintelui României pentru trădare.

(2) Propunerea de punere sub acuzare poate fi inițiată de majoritatea deputaților și senatorilor și se aduce, neîntârziat, la cunoștință Președintelui României pentru a putea da explicații cu privire la faptele ce i se impută.

(3) De la data punerii sub acuzare și până la data demiterii Președintele este suspendat de drept.

(4) Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție. Președintele este demis de drept la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.

Argumente

Eliminarea sintagmei „înaltă” utilizată de către constituant se justifică în primul rând prin faptul că aceasta nu are un corespondent expres nominalizat la nivelul prevederilor Codului Penal. Legislația penală incriminează doar infracțiunea de *trădare* (art. 155 din Codul Penal), infracțiunea de *trădare prin ajutarea inamicului* (art. 156 din Codul Penal) și infracțiunea de *trădare prin transmitere de secrete* (art. 157 din Codul Penal).

Astfel, în contextul actual, instanța competentă să judece o astfel de faptă ca formă a răspunderii juridice a Președintelui, Înalta Curte de Casație și Justiție, nu dispune de drept pozitiv pentru individualizarea acesteia ca infracțiune.

CAPITOLUL III

Guvernul

Articolul 103

Învestitura

Text actual

(1) Președintele României desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru, în urma consultării partidului care are majoritatea absolută în Parlament ori, dacă nu există o asemenea majoritate, a partidelor reprezentate în Parlament.

(2) Candidatul pentru funcția de prim-ministru va cere, în termen de 10 zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului și a întregii liste a Guvernului.

(3) Programul și lista Guvernului se dezbate de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună. Parlamentul acordă încredere Guvernului cu votul majorității deputaților și senatorilor.

Text propus

(1) Președintele desemnează candidat la funcția de prim-ministru persoana aleasă de majoritatea parlamentară.

(1¹) Dacă nu există o asemenea majoritate, Președintele va negocia cu toate partidele sau alianțele politice reprezentate în Parlament până la realizarea unei majorități care să exercite atribuția prevăzută la alin. (1).

(3) Candidatul pentru funcția de prim-ministru va cere, în termen de 10 zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului și a întregii liste a Guvernului.

(4) Programul și lista Guvernului se dezbate de Camera Deputaților și de Senat, în ședință comună. Parlamentul acordă încredere Guvernului cu votul majorității deputaților și senatorilor.

Argumente

Modificarea alin. (1) și introducerea unui nou alineat în continuare, alin. (1¹), se justifică în primul rând datorită competenței nelimitate acordate de actuala reglementare constituțională Președintelui în nominalizarea candidatului la funcția de prim-ministru, orice persoană aleasă de către acesta putând fi propusă. În același timp, utilizarea sintagmei „partidul care are majoritatea absolută în Parlament” este problematică deoarece poate fi interpretată restrictiv de către Președinte în exercitarea competenței sale, nominalizarea

candidatului depinzând doar de voința acestuia, chiar și în situația existenței unei alianțe de partide majoritară la nivelul Parlamentului.

Modificarea propusă în alin. (1) stabilește fără echivoc obligația Președintelui de a nominaliza drept candidat la funcția de prim-ministru persoana aleasă de majoritatea parlamentară, indiferent de modul constituirii acesteia. Alin. (1¹) nou introdus creează o obligație pentru Președinte de a negocia cu toate partidele sau alianțele politice parlamentare în vederea constituirii unei majorități care să degaje un candidat la funcția de prim-ministru. Reglementările propuse evită blocajele instituționale dintre Președinte și majoritatea parlamentară și asigură formarea Guvernului, candidatul desemnat de Președinte având practic a priori girul majorității.

CAPITOLUL IV

Raporturile Parlamentului cu Guvernul

Articolul 113

Moțiunea de cenzură

Text actual

(1) Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, pot retrage încrederea acordată Guvernului prin adoptarea unei moțiuni de cenzură, cu votul majorității deputaților și senatorilor.

(2) Moțiunea de cenzură poate fi inițiată de cel puțin o pătrime din numărul total al deputaților și senatorilor și se comunică Guvernului la data depunerii.

(3) Moțiunea de cenzură se dezbate după 3 zile de la data când a fost prezentată în ședința comună a celor două Camere.

(4) Dacă moțiunea de cenzură a fost respinsă, deputații și senatorii care au semnat-o nu mai pot iniția, în aceeași sesiune, o nouă moțiune de cenzură, cu excepția cazului în care Guvernul își angajează răspunderea potrivit articolului 114.

Text propus

(1) Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, pot retrage încrederea acordată Guvernului doar prin adoptarea unei moțiuni de cenzură care va cuprinde numele noului candidat la funcția de prim-ministru. Președintele va desemna drept candidat la funcția de prim-ministru persoana nominalizată de inițiatorii moțiunii de cenzură adoptate. Prevederile dispozițiilor art. 103 alin. (3) și (4) se aplică în mod corespunzător.

(2) Dacă moțiunea de cenzură a fost respinsă, deputații și senatorii care au semnat-o nu mai pot iniția, în aceeași sesiune, o nouă moțiune de cenzură, cu excepția cazului în care Guvernul își angajează răspunderea potrivit articolului 114.

(3) Moțiunea de cenzură poate fi inițiată de cel puțin o pătrime din numărul total al deputaților și senatorilor și se comunică Guvernului la data depunerii.

(4) Moțiunea de cenzură se dezbate după 3 zile de la data când a fost prezentată în ședința comună a celor două Camere și poate fi adoptată numai cu votul majorității deputaților și senatorilor.

Argumente

Propunerea de revizuire a articolului 113 aduce modificări importante instituției moțiunii de cenzură. Exercițarea competenței Parlamentului de a retrage încrederea acordată

Guvernului este condiționată de propunerea unei noi variante pentru funcția de Prim-ministru. Neîncrederea Parlamentului în Guvernul în exercițiu și în politica acestuia trebuie să fie dublate de oferirea unei alternative pentru guvernare; finalitatea adoptării unei moțiuni de cenzură nu este atât aceea de a demite un Guvern, cât oferirea de către Parlament a unei șanse la o nouă guvernare. Această modificare responsabilizează partidele reprezentate în Parlament, și în special opoziția, care trebuie să urmărească, prin tehnicile controlului parlamentar, atât desfășurarea activității de către Guvern, cât și căutarea constantă a unor soluții proprii la problemele guvernării.

Modificarea propusă, odată devenită dispoziție normativă, contribuie la stabilizarea vieții politice, la clarificarea consecințelor adoptării unei moțiuni de cenzură, și a actorilor politici cu putere de decizie implicați în desfășurarea acestei proceduri. Desemnarea noului candidat la funcția de prim-ministru se face automat de către Președinte, care nu poate decât să dea curs voinței majorității politice ce se formează în jurul unei astfel de propuneri. Această variantă a moțiunii de cenzură are pe de altă parte meritul de a cantona desfășurarea dezbaterilor și a căutărilor unui nou prim-ministru înaintea vidului produs de demiterea Guvernului prin adoptarea moțiunii de cenzură.

Articolul 114

Angajarea răspunderii Guvernului

Text actual

- (1) Guvernul își poate angaja răspunderea în fața Camerei Deputaților și a Senatului, în ședință comună, asupra unui program, a unei declarații de politică generală sau a unui proiect de lege.
- (2) Guvernul este demis dacă o moțiune de cenzură, depusă în termen de 3 zile de la prezentarea programului, a declarației de politică generală sau a proiectului de lege, a fost votată în condițiile articolului 113.
- (3) Dacă Guvernul nu a fost demis potrivit alineatului (2), proiectul de lege prezentat, modificat sau completat, după caz, cu amendamente acceptate de Guvern, se consideră adoptat, iar aplicarea programului sau a declarației de politică generală devine obligatorie pentru Guvern.
- (4) În cazul în care Președintele României cere reexaminarea legii adoptate potrivit alineatului (3), dezbaterile acestea se va face în ședința comună a celor două Camere.

Text propus

- (1) Guvernul își poate angaja răspunderea în fața Camerei Deputaților și a Senatului, în ședință comună, asupra unui program, a unei declarații de politică generală sau a unui proiect de lege.
- (2) Guvernul este demis dacă o moțiune de cenzură, depusă în termen de 3 zile de la prezentarea programului, a declarației de politică generală sau a proiectului de lege, este adoptată în ședință comună, cu votul majorității deputaților și senatorilor.*
- (2¹) Formarea noului Guvern are loc în condițiile art. 103 alin. (1) dacă adoptarea moțiunii de cenzură este însoțită de propunerea unui nou candidat la funcția de prim-ministru. Dacă nu există o astfel de propunere, noul Guvern se formează în condițiile art. 103 alin. (2).*
- (3) Dacă Guvernul nu a fost demis potrivit alineatului (2), proiectul de lege prezentat, modificat sau completat, după caz, cu amendamente acceptate de Guvern, se consideră adoptat, iar aplicarea programului sau a declarației de politică generală devine obligatorie pentru Guvern.

(4) În cazul în care Președintele României cere reexaminarea legii adoptate potrivit alineatului (3), dezbaterile acestea se va face în ședința comună a celor două Camere.

(5) Guvernul nu-și poate angaja răspunderea decât o singură dată pe sesiune.

(6) Guvernul nu-și poate angaja răspunderea în domeniile care sunt reglementate prin Coduri.

Argumente

Propunerea de revizuire pentru articolului 114 stabilește efectele angajării răspunderii Guvernului în direcția modificărilor propuse în materia învestirii Guvernului reglementată de articolul 103 și a moțiunii de cenzură reglementată de articolul 113. Angajarea răspunderii de către Guvern urmată de adoptarea unei moțiuni de cenzură poate avea două consecințe, în funcție de tipul de moțiune depusă și adoptată de Parlament.

Atunci când moțiunea depusă este însoțită de propunerea unui nou candidat la funcția de prim-ministru, Președintele va desemna în această funcție persoana aleasă de majoritatea parlamentară, cu respectarea art. 103 alin. (1); aceasta este moțiunea de cenzură în varianta de revizuire propusă la art. 113 alin. (1). În a doua variantă, în care în Parlament este depusă și adoptată o moțiune care nu cuprinde o astfel de propunere, atunci formarea noului Guvern urmează procedura instituită la art. 113 alin. (2), potrivit căreia Președintele intervine în dezbaterile pentru obținerea unei majorități parlamentare care să susțină un nou candidat la funcția de prim-ministru. În această a doua variantă a moțiunii de cenzură, neatingerea unui consens între partidele reprezentate în cele două Camere ale Parlamentului cu privire la un nou candidat la funcția de prim-ministru nu poate decât să atragă dizolvarea acestora de Președinte, în condițiile art. 89 alin. (1). Modificările propuse în art. 114 dau astfel posibilitatea primului ministru să provoace dizolvarea Parlamentului prin angajarea răspunderii.

În același timp, propunerea de revizuire stabilește că primul-ministru poate, într-o sesiune parlamentară, angaja răspunderea numai o singură dată. Această prevedere răspunde folosirii abuzive a instituției angajării răspunderii de către Guvern, ca un mijloc de presiune asupra Parlamentului. Varianta propusă a constituit obiectul unor dezbateri anterioare referitoare la revizuirea Constituției, regăsindu-se în aceeași formulă și în raportul întocmit de Comisia prezidențială pentru revizuirea Constituției.

Articolul 115

Delegarea legislativă

Text actual

(1) Parlamentul poate adopta o lege specială de abilitare a Guvernului pentru a emite ordonanțe în domenii care nu fac obiectul legilor organice.

(2) Legea de abilitare va stabili, în mod obligatoriu, domeniul și data până la care se pot emite ordonanțe.

(3) Dacă legea de abilitare o cere, ordonanțele se supun aprobării Parlamentului, potrivit procedurii legislative, până la împlinirea termenului de abilitare. Nerespectarea termenului atrage încetarea efectelor ordonanței.

(4) Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență numai în situații extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată, având obligația de a motiva urgența în cuprinsul acestora.

(5) Ordonanța de urgență intră în vigoare numai după depunerea sa spre dezbateri în procedură de urgență la Camera competentă să fie sesizată și după publicarea ei în Monitorul Oficial al României. Camerele, dacă nu se află în sesiune, se convoacă în mod obligatoriu în

5 zile de la depunere sau, după caz, de la trimitere. Dacă în termen de cel mult 30 de zile de la depunere, Camera sesizată nu se pronunță asupra ordonanței, aceasta este considerată adoptată și se trimite celeilalte Camere care decide de asemenea în procedură de urgență. Ordonanța de urgență cuprinzând norme de natura legii organice se aprobă cu majoritatea prevăzută la articolul 76 alineatul (1).

(6) Ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituționale, nu pot afecta regimul instituțiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertățile și îndatoririle prevăzute de Constituție, drepturile electorale și nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică.

(7) Ordonanțele cu care Parlamentul a fost sesizat se aprobă sau se resping printr-o lege în care vor fi cuprinse și ordonanțele ale căror efecte au încetat potrivit alineatului (3).

(8) Prin legea de aprobare sau de respingere se vor reglementa, dacă este cazul, măsurile necesare cu privire la efectele juridice produse pe perioada de aplicare a ordonanței.

Text propus

(1) Parlamentul poate adopta o lege specială de abilitare a Guvernului pentru a emite ordonanțe în domenii care nu fac obiectul codurilor și al legilor organice.

(2) Legea de abilitare va stabili, în mod obligatoriu, domeniul și data până la care se pot emite ordonanțe.

(3) Ordonanțele se supun aprobării Parlamentului, potrivit procedurii legislative, până la împlinirea termenului de abilitare. Nerespectarea termenului atrage ieșirea din vigoare a ordonanței.

(4) Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență numai în situații extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată, având obligația de a proba urgența în cuprinsul acestora.

(5) Ordonanța de urgență intră în vigoare numai după depunerea sa spre dezbateră în procedură de urgență la Camera competentă să fie sesizată și după trecerea unui termen de 3 zile libere de la publicarea ei în Monitorul Oficial al României. Camerele, dacă nu se află în sesiune, se convoacă în mod obligatoriu în 5 zile de la depunere sau, după caz, de la trimitere. Dacă în termen de cel mult 30 de zile de la depunere Camera sesizată nu se pronunță asupra ordonanței, aceasta este considerată respinsă și se trimite celeilalte Camere care decide de asemenea în procedură de urgență. Ordonanța de urgență cuprinzând norme de natura legii organice se aprobă cu majoritatea prevăzută la articolul 76 alineatul (2).

(5¹) Până la data aprobării de către Parlament a ordonanțelor, acestea sunt acte administrative cu caracter normativ și pot fi controlate de către instanțele ordinare.

(6) Ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituționale și al codurilor, și nu pot restrânge exercițiul drepturilor și libertăților fundamentale.

(7) Ordonanțele cu care Parlamentul a fost sesizat se aprobă sau se resping printr-o lege în care vor fi cuprinse și ordonanțele care au ieșit din vigoare potrivit alineatului (3).

(8) Prin legea de aprobare sau de respingere se vor reglementa, dacă este cazul, măsurile necesare cu privire la efectele juridice produse pe perioada de aplicare a ordonanței.

Argumente

Completarea alin. (1) al dispoziției constituționale privind ordonanțele Guvernului are în vedere corelarea acestuia cu dispozițiile constituționale ale art. 73 alin. (1) din noua redactare propusă, ordonanțele simple neputând viza pe lângă domeniul legilor organice și pe cel al codurilor.

În același timp, modificarea alin. (3) are drept efect supunerea obligatorie spre aprobare Parlamentului a tuturor ordonanțelor emise de Guvern, chiar și în situația în care

legea de abilitare nu stabilește acest lucru. În plus, partea finală a alin. (3), care în redactarea actuală are un conținut neclar prin referirea la „încetarea efectelor ordonanței” în ceea ce privește aspectul rămânerii sau nu formal în vigoare a acestora, a fost propus a fi înlocuită printr-o sintagmă ce normează clar efectul ieșirii din vigoare a acestora din momentul depășirii termenului de abilitare dacă nu au fost supuse spre aprobare Parlamentului.

În ceea ce privește cauzele și condițiile reglementării prin ordonanță de urgență s-a propus înlocuirea obligației Guvernului de a motiva urgența în cuprinsul ordonanțelor, din partea finală a alin. (4), cu obligația de proba urgența acestora. Modificarea are în vedere evitarea în practică a transformării condiției constituționale într-o simplă operațiune tehnică de motivare a urgenței prin orice argument de către Guvern. Guvernul este astfel obligat să probeze urgența ce a determinat adoptarea unei ordonanțe de urgență.

Modificarea alin. (5) vizează stabilirea unui nou termen de intrare în vigoare a ordonanței de urgență, după trecerea unui termen de 3 zile libere de la publicarea ei în Monitorul Oficial al României, extinderea termenului fiind justificată de necesitatea existenței unui termen rezonabil în care norma juridică să fie cunoscută de către destinatarul acesteia. În același timp, în acord cu noua reglementare constituțională cuprinsă în cadrul art. 75 alin. (2) din Constituție, s-a propus ca dacă în termen de cel mult 30 de zile de la depunere, Camera sesizată nu se pronunță asupra ordonanței, aceasta să fie considerată respinsă, și nu adoptată ca în actuala reglementare.

Introducerea unui nou alineat în cadrul art. 115, alin. (5¹), are drept scop pe de o parte calificarea naturii juridice a acestora ca acte administrative normative în acord cu dispozițiile constituționale privind competența generală de legiferare acordată Parlamentului și cu cele privind locul Guvernului în cadrul separației puterilor în stat, iar pe de altă parte, instituirea controlului jurisdicțional al legalității acestora în perioada de până la aprobarea sau respingerea lor de către Parlament.

Alin. (6) al dispoziției constituționale a fost propus a fi modificat prin stabilirea clară a limitelor posibilității de reglementare prin ordonanță de urgență, acestea neputând fi adoptate în domeniul legilor constituționale și al codurilor, și neputând restrânge exercițiul drepturilor și libertăților fundamentale. Dispoziția constituțională actuală este neclară, utilizând sintagme și termeni fluizi din punct de vedere juridic precum „nu pot afecta”, „nu pot viza”, „instituții fundamentale ale statului”, dificultatea calificării corecte din punct de vedere juridic rezultând chiar din bogata jurisprudență a Curții Constituționale în acest domeniu.

Modificarea alin. (7) al actualului art. 115 prin înlocuirea sintagmei „și-au încetat efectele” cu „au ieșit din vigoare” a fost determinată de corelarea acesteia cu dispozițiile alin. (3) propus a fi modificat.

CAPITOLUL V **Administrația publică**

SECȚIUNEA 1 **Administrația publică centrală de specialitate**

Articolul 116 **Structura**

Text actual

- (1) Ministerele se organizează numai în subordinea Guvernului.
- (2) Alte organe de specialitate se pot organiza în subordinea Guvernului ori a ministerelor sau ca autorități administrative autonome.

Text propus

- (1) Ministerele se organizează numai în subordinea Guvernului.
- (2) *Autoritățile administrative autonome se organizează sub coordonarea Senatului, în condițiile legii organice.*

Argumente

Modificarea operată la nivelul alin. (2) a vizat două aspecte: pe de o parte, eliminarea competenței Guvernului și a ministerelor de creare a unor structuri administrative subordonate acestora în contextul inexistenței actuale a unor limite clare a exercitării acestei competențe, iar pe de altă parte, determinarea clară a instituției juridice a autorităților administrative autonome ca structuri administrative nesubordonate Guvernului, dar plasate sub coordonarea Senatului conform repartiției de competențe între cele două Camere propusă prin intermediul art. 75 alin. (1).

Articolul 117 **Înființarea**

Text actual

- (1) Ministerele se înființează, se organizează și funcționează potrivit legii.
- (2) Guvernul și ministerele, cu avizul Curții de Conturi, pot înființa organe de specialitate, în subordinea lor, numai dacă legea le recunoaște această competență.
- (3) Autorități administrative autonome se pot înființa prin lege organică.

Text propus

- (1) Ministerele se înființează, se organizează și funcționează potrivit legii.
- (2) *Parlamentul poate înființa autorități administrative autonome prin lege organică. Acestea își desfășoară activitatea în condiții de autonomie organică, funcțională și bugetară.*

Argumente

În acord cu dispozițiile propuse a fi modificate din cuprinsul alin. (2) al art. 116, conținutul alin. (2) al dispoziției constituționale privind crearea organelor de specialitate subordonate Guvernului sau ministerelor a fost eliminat.

În același timp, alin. (3) s-a propus a fi modificat prin stabilirea clară a autorității competente să creeze prin lege organică o autoritate administrativă autonomă. Actuala reglementare a competenței de creare a acestei instituții juridice poate conduce la o interpretare largă a termenului de „lege organică”, astfel încât și Guvernul, prin intermediul ordonanțelor de urgență, putând fi considerat competent să le creeze sau să le modifice regimul juridic. Orice intervenție a Guvernului în reglementarea regimului juridic al acestor instituții are ca efect diminuarea caracterului general de autonomie al acestora. De aceea, propunem ca autonomia autorităților administrative să fie concretizată pe plan organic – privind structura, regulile statutare și trăsăturile mandatului membrilor, pe plan funcțional – care presupune absența unui control ierarhic, și pe plan bugetar – care se raportează la autonomia financiară, ce vizează resursele instituției și execuția bugetară și la autonomia de gestiune bugetară, care desemnează capacitatea autorității administrative de a face cheltuielile stabilite în bugetul propriu.

Articolul 119

Consiliul Suprem de Apărare a Țării

Text actual

Consiliul Suprem de Apărare a Țării organizează și coordonează unitar activitățile care privesc apărarea țării și securitatea națională, participarea la menținerea securității internaționale și la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară, precum și la acțiuni de menținere sau de restabilire a păcii.

Text propus

(1) Consiliul Suprem de Apărare a Țării propune Parlamentului strategia privind apărarea țării și securitatea națională, participarea la menținerea securității internaționale și la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară, precum și la acțiuni de menținere sau de restabilire a păcii.

(2) Convocarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării se face de către Președintele României numai în caz de agresiune armată la adresa României ori de decretare a mobilizării forțelor armate, a stării de asediu sau a stării de urgență.

Argumente

Modificarea operată privind regimul constituțional al instituției Consiliului Suprem de Apărare a Țării a vizat două aspecte majore. Mai întâi, reglementarea prin alin. (1) propus a activității limitate desfășurate de către Consiliu în afara existenței unor situații excepționale, rolul său constând în propunerea către Parlament a strategiei privind apărarea țării și securitatea națională, participarea la menținerea securității internaționale și la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară, precum și la acțiuni de menținere sau de restabilire a păcii. Apoi, normarea prin alin. (2) a situațiilor excepționale în care Consiliul își poate exercita competențele stabilite prin lege în domeniul apărării și securității naționale: în caz de agresiune armată la adresa României ori de decretare a mobilizării forțelor armate, a stării de asediu sau a stării de urgență.

SECȚIUNEA A 2-A Administrația publică locală

Articolul 120 Principii de bază

Text actual

- (1) Administrația publică din unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile descentralizării, autonomiei locale și deconcentrării serviciilor publice.
- (2) În unitățile administrativ-teritoriale în care cetățenii aparținând unei minorități naționale au o pondere semnificativă se asigură folosirea limbii minorității naționale respective în scris și oral în relațiile cu autoritățile administrației publice locale și cu serviciile publice deconcentrate, în condițiile prevăzute de legea organică.

Text propus

Libera administrare

Comunitățile locale se administrează liber, în condițiile legii.

Propunere de articol nou

Articolul 120¹

Autonomia reglementară

- (1) Competențele normative pe care organele administrației publice locale le exercită în mod autonom vor fi reglementate prin lege.*
- (2) Legea determină domeniile în care competența de a adopta acte administrative normative aparține exclusiv organelor administrațiilor publice locale.*

Argumente

Autonomia comunităților locale nu înseamnă practic nimic dacă acestea nu pot reglementa relativ autonom față de puterea centrală în domeniile care privesc comunitățile locale respective. De aceea, propunem ca legiuitorului să îi fie impusă reglementarea sferei normative proprii a organelor comunităților locale, o sferă care trebuie să cuprindă determinarea unor domenii în care doar comunitățile locale, prin organele lor alese, pot să reglementeze. Altfel spus, domeniile care privesc comunitățile locale trebuie reglementate de cei care cunosc cel mai bine nevoile acestor comunități, aleșii comunităților respective.

Propunere de articol nou

Articolul 120²

Autonomia funcțională

- (1) Organizarea și funcționarea serviciilor autorităților administrației publice locale prin care se realizează autonomia locală este decisă de către acestea, în limitele unor principii generale reglementate prin lege.*
- (2) Este interzisă instituirea oricărei subordonări sau tutele a unei unități administrativ-teritoriale față de alta. Dacă exercițiul unei competențe necesită acțiunea comună a mai multor unități administrativ-teritoriale, ele pot fi autorizate, prin lege, să organizeze modalitățile acțiunii lor comune.*

Argumente

Tendința puterii centrale într-un stat unitar de a limita autonomia unităților teritoriale se manifestă cel mai adesea prin intruziunea în organizarea și funcționarea serviciilor publice. Pentru a evita posibilele abuzuri, ar trebui ca organizarea și funcționarea serviciilor comunităților locale să fie lăsată în competența acestora, legiuitorul stabilind doar cadrul general, prin lege. S-ar evita astfel situațiile în care legiuitorul sau guvernul detaliază nevoile de personal sau de servicii locale, fără a se raporta la necesitățile efective, specifice ale comunităților respective.

Al doilea alineat instituie o interdicție de a plasa prin voința puterii centrale o comunitate locală sub tutela alteia, iar în cazul unei nevoi de coordonare instituie o competență a comunităților implicate de a decide ele însele modul colaborării lor.

Propunere de articol nou

Articolul 120³

Autonomia financiară

(1) Statul este obligat să asigure unităților administrativ-teritoriale resursele necesare realizării autonomiei locale, de care acestea pot dispune liber. Legea stabilește numai principiile exercițiului acestei libertăți.

(2) Legea trebuie să determine partea care revine administrațiilor locale din impozitele și taxele de orice natură.

(3) Resursele financiare ale unităților administrativ-teritoriale rezultate din taxe și impozite încasate direct de către ele, în condițiile legii, trebuie să reprezinte o parte determinantă din ansamblul resurselor proprii.

(4) Orice transfer de competențe de la autoritățile centrale către unitățile administrativ-teritoriale trebuie însoțit de atribuirea unor resurse echivalente celor care erau consacrate exercițiului lor de către autoritățile administrației publice centrale.

(5) Crearea oricăror competențe noi sau extinderea competențelor autorităților administrației publice locale care au ca rezultat creșterea cheltuielilor unităților administrativ-teritoriale trebuie însoțită de determinarea, prin lege, a resurselor financiare necesare exercitării lor efective.

(6) Statul este obligat să reglementeze mecanismele care să asigure egalitatea de șanse a unităților administrativ-teritoriale în ceea ce privește constituirea resurselor proprii.

Argumente

Autonomia locală presupune constituirea unor resurse financiare proprii și decizia autonomă în domeniul modului utilizării acestora, altfel ea este o simplă iluzie. Articolul propus detaliază modul garantării acestor principii.

El este astfel redactat încât să elimine principalele modalități în care statul poate afecta autonomia financiară a comunităților locale: centralizarea excesivă a resurselor financiare, transferarea către autoritățile locale a unor competențe sau crearea unor noi fără determinarea resurselor necesare exercitării lor și repartizarea discreționară și netransparentă a resurselor.

Propunere de articol nou

Articolul 120⁴

Autonomia contractuală

(1) Autoritățile administrației publice locale pot încheia liber toate contractele necesare realizării legale a misiunii lor.

(2) Legea stabilește mecanismele de supraveghere a legalității acestor contracte.

Argumente

Un alt aspect al autonomiei locale este capacitatea autorităților care reprezintă comunitățile locale de a contracta liber. Statul trebuie doar să supravegheze legalitatea contractării, fără să poată influența condițiile contractelor sau impune partenerii contractuali administrațiilor locale.

Propunere de articol nou

Articolul 120⁵

Participarea cetățenilor

(1) Legea stabilește condițiile care trebuie îndeplinite pentru ca alegătorii dintr-o unitate administrativ-teritorială, prin intermediul dreptului de petiționare, să poată cere înscrierea pe ordinea de zi a organelor deliberative ale acesteia a unei probleme care ține de competența lor.

(2) În condițiile prevăzute de lege, proiectele de acte normative sau politicile publice de interes local pot fi supuse, la inițiativa organelor deliberative competente să le adopte, deciziei alegătorilor din unitatea administrativ-teritorială, prin referendum.

Articolul 120⁶

Raporturile administrației cu persoanele aparținând minorităților naționale

(1) Stabilirea prin lege a limitelor teritoriale ale unităților administrative nu poate afecta dreptul garantat de art. 6.

(2) În unitățile administrativ-teritoriale în care cetățenii aparținând unei minorități naționale au o pondere semnificativă, se asigură folosirea limbii minorității naționale respective în scris și oral în relațiile cu autoritățile administrației publice locale și cu serviciile publice deconcentrate, în condițiile prevăzute de legea organică.

Argumente

Considerăm că o garanție a faptului că împărțirea administrativă a teritoriului nu este utilizată pentru afectarea identității minorităților naționale este esențială. S-ar evita astfel tendința de a etniciza problema autonomiei locale.

Propunere de articol nou

Articolul 120⁷

Garantarea autonomiei locale

(1) Parlamentul este singura autoritate legislativă în domeniul autonomiei locale. Domeniile autonomiei locale pot fi reglementate numai prin legi organice. Guvernul nu poate adopta acte prin care să reglementeze autonomia locală sau să îi restrângă exercițiul.

(2) Autoritățile administrației publice prin care se realizează autonomia locală pot sesiza Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității legilor prin care este reglementată autonomia locală sau a celor prin care consideră că este restrâns exercițiul acesteia.

(3) Soluționarea conflictelor de competențe dintre Guvern sau administrația publică centrală de specialitate și organele administrației publice prin care se realizează autonomia locală este de competența Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Argumente

Toate principiile de organizare a statului unitar descentralizat în care autonomia locală este garantată constituțional rămân ineficiente în lipsa unui control al respectării sferelor de competențe repartizate comunităților teritoriale și puterii centrale. De fapt, în starea actuală a sistemului constituțional românesc, acest regulator de competențe lipsește, de cele mai multe ori, sau este insuficient conturat din punct de vedere normativ.

Autonomia locală trebuie mai întâi, odată ce ea este garantată constituțional, să fie apărată contra abuzurilor posibile ale puterii legislative. Legiuitorul trebuie să respecte el însuși principiul constituțional al autonomiei locale. Dar, pentru ca acest principiu să devină efectiv trebuie ca un organ independent să poată soluționa conflictele juridice dintre legiuitor și comunitățile teritoriale. Logic ar fi ca acest organ să fie cel care controlează constituționalitatea legilor, adică, în sistemul nostru constituțional actual, Curtea Constituțională. Numai că în acest moment Curtea soluționează conflictele juridice de natură constituțională doar între puterile centrale, nu și între acestea și comunitățile teritoriale. Sesizarea Curții poate fi făcută, conform art. 146 lit. e) din Constituție, de către Președintele României, președinții celor două Camere, Primul-ministru sau Președintele Consiliului Superior al Magistraturii. Organele care reprezintă comunitățile teritoriale autonome nu pot utiliza acest mijloc constituțional pentru a obține o apărare a autonomiei locale contra încălcărilor eventuale ale acesteia prin acte ale puterii legislative.

În ceea ce privește controlul respectării partajului sferelor de competență dintre executiv și administrațiile locale, competența ar trebui să aparțină instanțelor ordinare, căci aceasta este o problemă de legalitate, odată ce competențele administrațiilor locale sunt delegate prin lege. Desigur, pe calea contenciosului administrativ actual se poate obține o anulare a actelor administrative ale administrației centrale la cererea administrațiilor locale, dar mijloacele sunt indirecte. Ele ar trebui făcute directe.

Articolul 121

Autorități comunale și orașenești

Text actual

- (1) Autoritățile administrației publice, prin care se realizează autonomia locală în comune și în orașe, sunt consiliile locale alese și primarii aleși, în condițiile legii.
- (2) Consiliile locale și primarii funcționează, în condițiile legii, ca autorități administrative autonome și rezolvă treburile publice din comune și din orașe.
- (3) Autoritățile prevăzute la alineatul (1) se pot constitui și în subdiviziunile administrativ-teritoriale ale municipiilor.

Text propus

Articolul 121

Autorități locale

(1) Autoritățile administrației publice prin care se realizează autonomia locală sunt stabilite printr-o lege adoptată cu majoritate de 2/3 din numărul membrilor Parlamentului și sunt alese de către cetățenii comunităților locale respective.

(2) Competența de reglementare în materia alegerilor locale aparține Senatului. Este interzis Guvernului să adopte ordonanțe în domeniul alegerilor locale.

(3) Dizolvarea sau revocarea din funcție a autorităților administrației publice prin care se realizează autonomia locală poate fi cerută de către Guvern, prin hotărâre motivată, comunităților locale care le-au ales, dacă acesta constată încălcări grave ale legii, care au determinat anularea repetată de către instanțele de contencios administrativ a actelor autorității respective. Hotărârea Guvernului poate fi atacată în fața instanței de contencios administrativ.

Argumente

Actuala reglementare constituțională este aparent detaliată în domeniul autorităților administrației publice locale, dar credem că este excesiv să determini constituțional care sunt autoritățile, cum am considerat că este excesiv să determini constituțional care sunt unitățile administrativ-teritoriale. Reglementarea ar fi mai flexibilă dacă s-ar prevedea în Constituție doar principiile, care în opinia noastră ar fi: stabilirea autorităților locale prin care se realizează autonomia locală printr-o lege adoptată cu majoritate calificată de camerele reunite ale Parlamentului, alegerea autorităților de către comunitățile locale, implicarea acestora în reglementarea sistemului electoral al alegerilor locale prin intermediul reprezentanților lor în Senat și interzicerea intervențiilor Guvernului în materia sistemului electoral și încadrarea strictă a posibilității Guvernului de a afecta existența organelor prin care se realizează autonomia locală.

Propunere de articol nou

Articolul 121¹

Funcționarii administrației publice locale

(1) Competența reglementării statutului funcționarilor publici din administrația publică locală aparține Senatului.

(2) Ocuparea posturilor de funcționar în administrația publică locală se va face conform principiilor meritului și competenței.

(3) Statutul va reglementa condițiile în care funcționarii pot să se asocieze în sindicate, sistemul de incompatibilități și garanțiile de independență și imparțialitate în exercitarea funcției publice.

Argumente

Considerăm că Senatul, care ar trebui să reprezinte comunitățile locale, fiind deci ales prin vot indirect de către reprezentanții acestora, ar trebui să fie cel care reglementează statutul funcționarilor administrației publice locale respectând un set minim de principii stabilite constituțional, care să garanteze independența și imparțialitatea acestora.

Eliminarea unui articol

Articolul 122

Consiliul județean —

~~(1) Consiliul județean este autoritatea administrației publice pentru coordonarea activității consiliilor comunale și orașenești, în vederea realizării serviciilor publice de interes județean.~~

~~(2) Consiliul județean este ales și funcționează în condițiile legii.~~

Argumente

Considerăm că aceste text ar trebui eliminat, pentru că nu are nicio consistență normativă reală.

Propunere de articol nou

Articolul 122

Deconcentrarea

(1) Guvernul numește un prefect în unitățile administrativ-teritoriale stabilite prin lege organică.

(2) Prefectul este reprezentantul statului în raporturile cu comunitățile teritoriale și are sarcina apărării interesului general, controlului administrativ și al respectării legilor.

(3) Mandatul prefectului este de 4 ani. Guvernul poate cere instanței de contencios administrativ revocarea din funcție a prefectului, dacă acesta își exercită necorespunzător misiunea stabilită la alin. (2).

(4) Prefectul conduce serviciile publice deconcentrate ale ministerelor și ale celorlalte organe ale administrației publice centrale din unitățile administrativ-teritoriale.

(5) Înființarea serviciilor deconcentrate nu trebuie să afecteze autonomia locală.

(6) Atribuțiile prefectului se stabilesc prin lege organică.

(4) Între prefecți și organele administrației publice locale nu există raporturi de subordonare.

(5) Prefectul poate ataca, în fața instanței de contencios administrativ, un act al organelor administrației publice locale, în cazul în care consideră actul ilegal. Actul atacat este suspendat de drept.

Argumente

Credem că prefectul este instituția fundamentală prin care se realizează autonomia locală.

CAPITOLUL VI

Autoritatea judecătorească

SECȚIUNEA 1

Instanțele judecătorești

Articolul 124

Înfăptuirea justiției

Text actual

- (1) Justiția se înfăptuiește în numele legii.
- (2) Justiția este unică, imparțială și egală pentru toți.
- (3) Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii.

Text propus

Înfăptuirea justiției

- (1) Justiția se înfăptuiește în numele legii, *numai de către instanțele de judecată*.
- (2) Justiția este unică, imparțială și egală pentru toți.
- (3) Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii.

Argumente

Primul alineat a fost completat pentru a se sublinia că justiția poate fi realizată decât de către instanțele judecătorești, și nu de către alte organe. Prin urmare, accesul la justiție, spre exemplu, înseamnă accesul la o instanță de judecată. În acest mod se aplică jurisprudența în materie a Curții Europene a Drepturilor Omului.

Articolul 125

Statutul judecătorilor

Text actual

- (1) Judecătorii numiți de Președintele României sunt inamovibili, în condițiile legii.
- (2) Propunerile de numire, precum și promovarea, transferarea și sancționarea judecătorilor sunt de competența Consiliului Superior al Magistraturii, în condițiile legii sale organice.
- (3) Funcția de judecător este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

Text propus

- (1) Judecătorii sunt inamovibili.
- (2) *Numirea, promovarea, transferarea și sancționarea judecătorilor sunt de competența Consiliului Superior al Magistraturii.*
- (3) Funcția de judecător este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

Argumente

În forma propusă, pentru a se asigura o deplină independență a judecătorilor, chiar și la nivel simbolic, judecătorii sunt numiți de către Consiliul Superior al Magistraturii. De asemenea, ei sunt inamovibili, fiind eliminată sintagma „în condițiile legii”, care putea conduce la relativizarea acestei reguli.

Articolul 126 **Instanțele judecătorești**

Text actual

- (1) Justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege.
- (2) Competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege.
- (3) Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești, potrivit competenței sale.
- (4) Compunerea Înaltei Curți de Casație și Justiție și regulile de funcționare a acesteia se stabilesc prin lege organică.
- (5) Este interzisă înființarea de instanțe extraordinare. Prin lege organică pot fi înființate instanțe specializate în anumite materii, cu posibilitatea participării, după caz, a unor persoane din afara magistraturii.
- (6) Controlul judecătoresc al actelor administrative ale autorităților publice, pe calea contenciosului administrativ, este garantat, cu excepția celor care privesc raporturile cu Parlamentul, precum și a actelor de comandament cu caracter militar. Instanțele de contencios administrativ sunt competente să soluționeze cererile persoanelor vătămate prin ordonanțe sau, după caz, prin dispoziții din ordonanțe declarate neconstituționale.

Text propus

- (1) Justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege.
- (2) Competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege, *adoptată cu majoritate de 3/5 din numărul senatorilor și deputaților reuniți în ședință comună.*
- (3) Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești, potrivit competenței sale.
- (4) Compunerea Înaltei Curți de Casație și Justiție și regulile de funcționare a acesteia se stabilesc prin lege *adoptată cu majoritate de 3/5 din numărul senatorilor și deputaților reuniți în ședință comună.*
- (5) Este interzisă înființarea de instanțe extraordinare.
- (6) Controlul judecătoresc al actelor administrative ale autorităților publice, pe calea contenciosului administrativ, este garantat, cu excepția celor care privesc raporturile cu Parlamentul, precum și a actelor de comandament cu caracter militar. Instanțele de contencios administrativ sunt competente să soluționeze cererile persoanelor vătămate prin ordonanțe sau, după caz, prin dispoziții din ordonanțe declarate neconstituționale.

Argumente

Alin. (2) a fost completat în sensul că actele cu caracter legislativ referitoare la competența instanțelor judecătorești și la procedura de judecată pot fi adoptate numai de către

parlament, cu o majoritate calificată. În acest mod se asigură o stabilitate a cadrului legislativ în acest domeniu deosebit de important.

În același sens a fost completat și alin. (4) referitor la compunerea instanței supreme și la regulile de funcționare a acesteia.

Alin. (5) stabilește de o manieră absolută că nu pot fi înființate instanțe extraordinare. În acest fel în compunerea completelor de judecată vor intra numai judecători, nu și alte persoane care nu se bucură de aceleași garanții de independent și de imparțialitate.

Articolul 129

Folosirea căilor de atac

Text actual

Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condițiile legii.

Text propus

Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condițiile legii, *cu respectarea egalității de arme.*

Argumente

Articolul a fost completat pentru a se sublinia necesitatea respectării regulii egalității de arme în exercitarea căilor de atac, acesta constituind un aspect esențial al dreptului la un proces echitabil.

SECȚIUNEA 2

Ministerul Public

Articolul 131

Rolul Ministerului Public

Text actual

(1) În activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor.

(2) Ministerul Public își exercită atribuțiile prin procurori constituiți în parchete, în condițiile legii.

(3) Parchetele funcționează pe lângă instanțele de judecată, conduc și supraveghează activitatea de cercetare penală a poliției judiciare, în condițiile legii.

Text propus

(1) În activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesul general și este obligat să apere statul de drept, precum și drepturile și libertățile persoanelor.

(2) Ministerul Public își exercită atribuțiile prin procurori constituiți în parchete, în condițiile legii.

(3) Parchetele funcționează pe lângă instanțele de judecată. *Poliția judiciară își desfășoară activitatea în subordinea exclusivă a Ministerului Public.*

Argumente

Primul alineat a fost modificat pentru a se preciza mai bine rolul Ministerului Public. Spre exemplu, sintagma vagă „apără ordinea de drept” a fost înlocuită cu expresia „este obligat să apere statul de drept”.

Ultimul alineat a fost modificat pentru a se asigura subordonarea poliției judiciare doar Ministerului Public astfel încât activitatea de cercetare și urmărire penală să fie cât mai eficientă și ferită de eventualele intruziuni ale puterii executive.

Articolul 132 Statutul procurorilor

Text actual

- (1) Procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiului legalității, al imparțialității și al controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justiției.
- (2) Funcția de procuror este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

Text propus

- (1) Procurorii își desfășoară activitatea potrivit *principiului independenței, inamovibilității, legalității și imparțialității.*
- (2) *Numirea, promovarea, transferarea și sancționarea procurorilor sunt de competența Consiliului Superior al Magistraturii.*
- (3) Funcția de procuror este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

Argumente

În forma propusă se elimină subordonarea ierarhică a procurorilor, precum și subordonarea acestora față de ministrul justiției, reprezentant al puterii executive. În schimb este consacrat principiul independenței procurorului.

De asemenea, pentru asigurarea acestei independențe s-a prevăzut, ca și în cazul judecătorilor, că numirea, promovarea, transferarea și sancționarea procurorilor sunt de competența Consiliului Superior al Magistraturii.

SECȚIUNEA 3 Consiliul Superior al Magistraturii

Articolul 133 Rolul și structura

Text actual

- (1) Consiliul Superior al Magistraturii este garantul independenței justiției.
- (2) Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 19 membri, din care:

- a) 14 sunt aleși în adunările generale ale magistraților și validați de Senat; aceștia fac parte din două secții, una pentru judecători și una pentru procurori; prima secție este compusă din 9 judecători, iar cea de-a doua din 5 procurori;
 - b) 2 reprezentanți ai societății civile, specialiști în domeniul dreptului, care se bucură de înaltă reputație profesională și morală, aleși de Senat; aceștia participă numai la lucrările în plen;
 - c) ministrul justiției, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție și procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.
- (3) Președintele Consiliului Superior al Magistraturii este ales pentru un mandat de un an, ce nu poate fi reînnoit, dintre magistrații prevăzuți la alineatul (2) litera a).
 - (4) Durata mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii este de 6 ani.
 - (5) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii se iau prin vot secret.
 - (6) Președintele României prezidează lucrările Consiliului Superior al Magistraturii la care participă.
 - (7) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii sunt definitive și irevocabile, cu excepția celor prevăzute la articolul 134 alineatul (2).

Text propus

- (1) Consiliul Superior al Magistraturii este garantul independenței justiției.
- (2) Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 19 membri, din care:
 - a) 14 sunt aleși în adunările generale ale magistraților și validați de Senat; aceștia fac parte din două secții, una pentru judecători și una pentru procurori; prima secție este compusă din 9 judecători, iar cea de-a doua din 5 procurori;
 - b) 2 reprezentanți ai societății civile, specialiști în domeniul dreptului, care se bucură de înaltă reputație profesională și morală, aleși de Senat; aceștia participă numai la lucrările în plen;
 - c) ministrul justiției, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție și procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.
- (3) Președintele Consiliului Superior al Magistraturii este ales pentru un mandat de un an, ce nu poate fi reînnoit, dintre magistrații prevăzuți la alineatul (2) litera a).
- (4) Membrii Consiliului Superior al Magistraturii nu pot avea decât un singur mandat. Acesta este de 9 ani.*
- (5) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii se iau prin vot secret.
- (6) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii sunt definitive și irevocabile, cu excepția celor prevăzute la articolul 134 alineatul (1).

Argumente

Forma actuală a articolului a fost păstrată în cea mai mare parte, fiind aduse doar două modificări. În primul rând, a fost modificat alin. (4) în sensul că s-a precizat că membrii Consiliului Superior al Magistraturii nu pot avea decât un singur mandat. Acest mandat a fost prelungit la 9 ani, ca și în cazul judecătorilor Curții Constituționale, pentru a se asigura o cât mai mare stabilitate a Consiliului. În al doilea rând, a fost eliminat actualul alin. (6) întrucât, în forma propusă, judecătorii sunt numiți de către Consiliul Superior al Magistraturii.

Articolul 134

Atribuții

Text actual

- (1) Consiliul Superior al Magistraturii propune Președintelui României numirea în funcție a judecătorilor și a procurorilor, cu excepția celor stagiați, în condițiile legii.
- (2) Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește rolul de instanță de judecată, prin secțiile sale, în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor și a procurorilor, potrivit procedurii stabilite prin legea sa organică. În aceste situații, ministrul justiției, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție și procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție nu au drept de vot.
- (3) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii în materie disciplinară pot fi atacate la Înalta Curte de Casație și Justiție.
- (4) Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește și alte atribuții stabilite prin legea sa organică, în realizarea rolului său de garant al independenței justiției.

Text propus

- (1) Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește rolul de instanță de judecată, prin secțiile sale, în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor și a procurorilor, potrivit procedurii stabilite prin legea sa organică. În aceste situații, ministrul justiției, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție și procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție nu au drept de vot.
- (2) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii în materie disciplinară pot fi atacate la Înalta Curte de Casație și Justiție.
- (3) Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește și alte atribuții stabilite prin legea sa organică, în realizarea rolului său de garant al independenței justiției.

Argumente

Singura modificare adusă constă în eliminarea primului alineat pentru a se corobora articolul cu modificările anterioare care prevăd numirea judecătorilor de către Consiliul Superior al Magistraturii.

TITLUL IV

Economia și finanțele publice

Articolul 136

Proprietatea

Text actual

- (1) Proprietatea este publică sau privată.
- (2) Proprietatea publică este garantată și ocrotită prin lege și aparține statului sau unităților administrativ-teritoriale.
- (3) Bogățiile de interes public ale subsolului, spațiul aerian, apele cu potențial energetic valorificabil, de interes național, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice și ale platoului continental, precum și alte bunuri stabilite de legea organică, fac obiectul exclusiv al proprietății publice.
- (4) Bunurile proprietate publică sunt inalienabile. În condițiile legii organice, ele pot fi date în administrare regiilor autonome ori instituțiilor publice sau pot fi concesionate ori închiriate; de asemenea, ele pot fi date în folosință gratuită instituțiilor de utilitate publică.
- (5) Proprietatea privată este inviolabilă, în condițiile legii organice.

Text propus

- (1) Proprietatea este publică sau privată.
- (2) Proprietatea publică este garantată și ocrotită prin lege și aparține statului sau unităților administrativ-teritoriale.
- (3) Bogățiile de interes public ale subsolului, spațiul aerian, apele cu potențial energetic valorificabil, de interes național, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice și ale platoului continental, precum *și alte bunuri de natura acestora stabilite prin lege organică*, fac obiectul exclusiv al proprietății publice.
- (4) Bunurile proprietate publică sunt inalienabile. În condițiile legii organice, ele pot fi date în administrare regiilor autonome ori instituțiilor publice sau pot fi concesionate ori închiriate; de asemenea, ele pot fi date în folosință gratuită instituțiilor de utilitate publică.
- (5) Proprietatea privată este inviolabilă, în condițiile legii organice.

Articolul 138

Bugetul public național

Text actual

- (1) Bugetul public național cuprinde bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat și bugetele locale ale comunelor, ale orașelor și ale județelor.
- (2) Guvernul elaborează anual proiectul bugetului de stat și pe cel al asigurărilor sociale de stat, pe care le supune, separat, aprobării Parlamentului.
- (3) Dacă legea bugetului de stat și legea bugetului asigurărilor sociale de stat nu au fost adoptate cu cel puțin 3 zile înainte de expirarea exercițiului bugetar, se aplică în continuare bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale de stat ale anului precedent, până la adoptarea noilor bugete.
- (4) Bugetele locale se elaborează, se aprobă și se execută în condițiile legii.
- (5) Nici o cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanțare.

Text propus

(1) Bugetul public național cuprinde bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat și bugetele locale.

(2) Guvernul elaborează anual proiectul bugetului de stat și pe cel al asigurărilor sociale de stat, pe care le supune, separat, aprobării Parlamentului.

(3) Dacă legea bugetului de stat și legea bugetului asigurărilor sociale de stat nu au fost adoptate cu cel puțin 3 zile înainte de expirarea exercițiului bugetar, se aplică în continuare bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale de stat ale anului precedent, până la adoptarea noilor bugete.

(4) Bugetele locale se elaborează, se aprobă și se execută în condițiile legii.

(5) Nici o cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanțare.

Argumente

Modificarea alin. (1) al acestui articol se impune ca urmare a corelării acesteia cu propunerea de revizuire a art. 3, și anume eliminarea actualei enumerări a unităților administrativ-teritoriale și lăsarea reglementării lor în competența parlamentului, prin lege organică.

Articolul 139

Impozite, taxe și alte contribuții

Text actual

(1) Impozitele, taxele și orice alte venituri ale bugetului de stat și ale bugetului asigurărilor sociale de stat se stabilesc numai prin lege.

(2) Impozitele și taxele locale se stabilesc de consiliile locale sau județene, în limitele și în condițiile legii.

(3) Sumele reprezentând contribuțiile la constituirea unor fonduri se folosesc, în condițiile legii, numai potrivit destinației acestora.

Text propus

(1) Impozitele, taxele și orice alte venituri ale bugetului de stat și ale bugetului asigurărilor sociale de stat se stabilesc numai prin lege.

(2) Impozitele și taxele locale se stabilesc de către *autoritățile administrației locale prin care se realizează autonomia locală*.

(3) Sumele reprezentând contribuțiile la constituirea unor fonduri se folosesc, în condițiile legii, numai potrivit destinației acestora.

Argumente

Modificarea alin. (2) al art. 139 se impune ca urmare a corelării acesteia cu revizuirea art. 3, precum și cu noile articole propus a fi introduse, 120² și 120³, dispoziții constituționale care se referă la unitățile administrativ-teritoriale generic determinate, revenind legiuitorului organic sarcina reglementării acestora.

Articolul 141

Consiliul Economic și Social

Consiliul Economic și Social este organ consultativ al Parlamentului și al Guvernului în domeniile de specialitate stabilite prin legea sa organică de înființare, organizare și funcționare.

Se propune eliminarea.

Argumente

În condițiile în care interesele economice, sociale și profesionale sunt reprezentate în Senat, nu se mai justifică existența Consiliului Economic și Social. În practica din ultimii ani, s-a remarcat, inclusiv de către Curtea Constituțională, înțelegerea greșită a Consiliului Economic și Social asupra rolului său legal și constituțional, mai ales în privința actelor normative cu impact social major, pentru care Consiliul nu și-a exprimat avizele solicitate, întrucât nu reușea să întrunească cvorumul legal de ședință, ceea ce echivalează cu transformarea rolului acetui organ într-unul pur decorativ.

TITLUL V Curtea Constituțională

Articolul 142 Structura

Text actual

- (1) Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției.
- (2) Curtea Constituțională se compune din nouă judecători, numiți pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit.
- (3) Trei judecători sunt numiți de Camera Deputaților, trei de Senat și trei de Președintele României.
- (4) Judecătorii Curții Constituționale aleg, prin vot secret, președintele acesteia, pentru o perioadă de 3 ani.
- (5) Curtea Constituțională se înnoiește cu o treime din judecătorii ei, din 3 în 3 ani, în condițiile prevăzute de legea organică a Curții.

Text propus

- (1) Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției.
- (2) Curtea Constituțională se compune din *cincisprezece* judecători, numiți pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit.
- (3) *Cinci judecători sunt numiți de Camera Deputaților, patru de Senat, trei de Președinte și trei de Înalta Curte de Casație și Justiție dintre membri săi.*
- (4) Judecătorii Curții Constituționale aleg, prin vot secret, președintele acesteia, pentru o perioadă de 3 ani.
- (5) Curtea Constituțională se înnoiește cu o treime din judecătorii ei, din 3 în 3 ani, în condițiile prevăzute de legea organică a Curții.

Argumente

În considerarea creșterii exponențiale a cauzelor cu care Curtea Constituțională este sesizată, considerăm că este necesară creșterea numărului judecătorilor Curții la 15. Astfel, propunem ca cinci judecători să fie numiți de Camera Deputaților, în considerarea modificării propuse, patru judecători să fie numiți de Senat, trei de către Președinte. În plus, considerăm că trebuie ca și corpul magistraților să fie reprezentat în acest proces de numire. De aceea, trei dintre judecătorii Curții vor fi propuși de Înalta Curte de Casație și de Justiție, dintre membri săi.

Articolul 146 Atribuții

Text actual

Curtea Constituțională are următoarele atribuții:

- a) se pronunță asupra constituționalității legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a Guvernului, a Înaltei Curți de Casație și Justiție, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puțin 50 de deputați

sau de cel puțin 25 de senatori, precum și, din oficiu, asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;

b) se pronunță asupra constituționalității tratatelor sau altor acorduri internaționale, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori;

c) se pronunță asupra constituționalității regulamentelor Parlamentului, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori;

d) hotărăște asupra excepțiilor de neconstituționalitate privind legile și ordonanțele, ridicate în fața instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial; excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată și direct de Avocatul Poporului;

e) soluționează conflictele juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice, la cererea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a primului-ministru sau a președintelui Consiliului Superior al Magistraturii;

f) veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României și confirmă rezultatele sufragiului;

g) constată existența împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de Președinte al României și comunică cele constatate Parlamentului și Guvernului;

h) dă aviz consultativ pentru propunerea de suspendare din funcție a Președintelui României;

i) veghează la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului și confirmă rezultatele acestuia;

j) verifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni;

k) hotărăște asupra contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid politic;

l) îndeplinește și alte atribuții prevăzute de legea organică a Curții.

Text propus

Curtea Constituțională are următoarele atribuții:

a) se pronunță asupra constituționalității legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a Guvernului, a Înaltei Curți de Casație și Justiție, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori, precum și, din oficiu, asupra inițiativelor de revizuire și a legilor de revizuire a Constituției;

(a¹) se pronunță asupra constituționalității legilor, înainte de promulgare, la sesizarea Consiliului legislativ, în cazul unui aviz negativ al acestui Consiliu de care Parlamentul nu a ținut cont la adoptarea legii;

a²) se pronunță asupra constituționalității legilor prin care este reglementată autonomia locală, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea autorităților administrației publice prin care se realizează această autonomie;

b) se pronunță asupra constituționalității tratatelor sau altor acorduri internaționale, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori;

b¹) se pronunță asupra constituționalității decretului Președintelui adoptat în baza art. 90, înainte de referendum, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a Guvernului, a Înaltei Curți de Casație și Justiție, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori;

c) se pronunță asupra constituționalității regulamentelor și hotărârilor normative ale Parlamentului, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori;

- d) hotărăște asupra excepțiilor de neconstituționalitate privind legile și ordonanțele, ridicate în fața instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial; excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată și direct de Avocatul Poporului;
- e) soluționează conflictele juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice, la cererea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a primului-ministru sau a președintelui Consiliului Superior al Magistraturii;
- f) ~~veghează la respectarea~~ *se pronunță asupra constituționalității* procedurii pentru alegerea Președintelui României și confirmă rezultatele sufragiului;
- g) constată existența împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de Președinte al României și comunică cele constatate Parlamentului și Guvernului;
- h) dă aviz consultativ pentru propunerea de suspendare din funcție a Președintelui României;
- i) ~~veghează la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului și confirmă rezultatele acestuia;~~
- j) verifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni;
- k) hotărăște asupra contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid politic, *a sindicatelor, a patronatelor și a altor organizații.*
- l) ~~îndeplinește și alte atribuții prevăzute de legea organică a Curții.~~

Argumente

Propunerile de revizuire a dispozițiilor privind atribuțiile Curții Constituționale se sprijină fie pe modificările care au fost aduse legii de organizare și funcționare a acestei instanței, fie pe alte propuneri de revizuire a Constituției care fac vorbire de aceste atribuții, fie pe anumite lacune ale formei actuale a Legii fundamentale. Astfel, ca urmare a modificării legii organice a Curții, propunem ca la litera a) să fie introdusă competența instanței constituționale de a se pronunța din oficiu asupra legii de revizuire a Constituției, potrivit modificării Legii nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale.

Considerăm că autoritățile administrației publice locale trebuie să aibă dreptul de a sesiza Curtea în controlul a priori, în privința legilor care reglementează autonomia locală.

Propunem introducerea lit. a¹⁾ care prevede competența Curții de a controla constituționalitatea legilor, înainte de promulgare, dacă au primit un aviz negativ din partea Consiliului legislativ, aviz de care Parlamentul nu a ținut cont. În acest mod, avizul negativ al Consiliului legislativ produce consecințe juridice. Pe de-o parte, competența de sesizare a Curții este dată Consiliului legislativ, iar pe de altă parte, controlul de constituționalitate al legii se realizează în baza acestui aviz.

De asemenea, ca urmare a propunerii de revizuire a art. 120 prin introducerea art. 120⁷, este necesară introducerea lit. a²⁾ care să acorde autorităților administrației publice competența de sesizare a Curții în controlul a priori, cu privire la constituționalitatea legilor care reglementează autonomia locală.

Prin raportare la propunerea de revizuire și completare a art. 90, propunem introducerea lit. b¹⁾ potrivit căreia Curtea ar căpăta atribuția de a se pronunța asupra constituționalității decretului Președintelui de consultare a poporului prin referendum privind probleme de interes național, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a Guvernului, a Înaltei Curți de Casație și Justiție, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori.

În forma actuală, Curtea Constituțională are printre atribuții să vegheze la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României și să confirme rezultatele sufragiului. Sintagma „să vegheze la respectarea” este extrem de vagă în condițiile în care este vorba de o procedură extrem de concretă, cu reguli clare și etape bine delimitate, aceea de alegere a Președintelui României. Din perspectiva consecințelor practice ale acestei atribuții,

considerăm că este mai apropiat ca instanța constituțională să se pronunțe asupra constituționalității procedurii pentru alegerea Președintelui României.

O altă propunere de revizuire privește lit. k). Deoarece art. 40 din Constituție privind dreptul de asociere prevede ca sancțiune neconstituționalitatea pentru partidele sau organizațiile care au scopuri sau desfășoară activități contrare valorilor acolo enumerate, atunci lit. k) a art. 146 ar trebui completată pentru a da Curții atribuția de a se pronunța și asupra contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea sindicatelor, a patronatelor și a altor organizații, alături de contestațiile ce privesc partidele politice.

În fine, considerăm că trebuie eliminată lit. l) care, în forma actuală, dă posibilitatea Parlamentului ca printr-o lege organică să adauge la Constituție. În condițiile în care atribuțiile Curții Constituționale sunt enumerate în art. 146 din Constituție, nu este de competența puterii legiuitoare să prevadă o altă atribuție, ci de competența puterii constituante, prin referendum.

Articolul 147

Deciziile Curții Constituționale

Text actual

(1) Dispozițiile din legile și ordonanțele în vigoare, precum și cele din regulamente, constatate ca fiind neconstituționale, își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Pe durata acestui termen, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept.

(2) În cazurile de neconstituționalitate care privesc legile, înainte de promulgarea acestora, Parlamentul este obligat să reexamineze dispozițiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curții Constituționale.

(3) În cazul în care constituționalitatea tratatului sau acordului internațional a fost constatată potrivit articolului 146 litera b), acesta nu poate face obiectul unei excepții de neconstituționalitate. Tratatul sau acordul internațional constatat ca fiind neconstituțional nu poate fi ratificat.

(4) Deciziile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor.

Text propus

(1) Dispozițiile declarate neconstituționale în baza art. 146 lit. a), a¹), a²) și c) nu pot fi nici promulgate și nici puse în aplicare.

(2) Inițiativele de revizuire și legile de revizuire a Constituției declarate neconstituționale nu pot fi supuse referendumului.

(3) În cazul unei decizii de neconstituționalitate adoptate în baza art. 146 lit. b¹), propunerea Președintelui nu poate fi supusă referendumului.

(4) Dispozițiile declarate neconstituționale în baza art. 146 lit. d) sunt abrogate de drept de la data publicării deciziei Curții Constituționale sau de la o dată ulterioară fixată de această decizie. Curtea Constituțională determină condițiile și limitele în care efectele pe care dispozițiile le-au produs sunt susceptibile de a fi puse în cauză.

(5) În cazul în care constituționalitatea tratatului sau acordului internațional a fost constatată potrivit articolului 146 litera b), acesta nu poate face obiectul unei excepții de neconstituționalitate. Tratatul sau acordul internațional constatat ca fiind neconstituțional nu poate fi ratificat.

(6) Deciziile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor.

(7) Aplicarea deciziilor Curții Constituționale este în sarcina instanțelor ordinare.

Argumente

În urma revizuirii Constituției din anul 2003, deciziilor Curții Constituționale le-au fost recunoscute efecte care pot fi calificate ca dramatice în privința actelor a căror neconstituționalitate o constată. Însă, o analiză mai atentă demonstrează că esența acestei revizuirii, caracterul general obligatoriu al deciziilor, este o simplă iluzie în lipsa unui control al respectării obligațiilor pe care Constituția le instituie în sarcina organelor care au emis actele declarate neconstituționale¹⁰.

Astfel, pentru a evita situațiile în care o normă declarată neconstituțională, fie în controlul *a priori*, fie în cel *a posteriori* pe cale de excepție, subzistă în sistemul normativ ca urmare a neîndeplinirii obligației de punere de acord a dispoziției controlate fie cu decizia Curții, fie cu Constituția, soluția propusă este atât simplă cât și logică. Astfel, alin. (1) ar stabili că o dispoziție declarată neconstituțională ca urmare a controlului înainte de promulgare și a controlului regulamentelor Parlamentului, nu poate fi nici promulgată și nici pusă în aplicare. Alin. (2) ar prevede că inițiativele de revizuire și legile de revizuire a Constituției declarate neconstituționale nu pot fi supuse referendumului. Alin. (3) ar prevede că în cazul unei decizii de neconstituționalitate ce privește propunerea Președintelui de consultare a poporului cu privire la probleme de interes național, propunerea nu poate fi supusă referendumului.

Alin. (4) ar prevede că o dispoziție dintr-o lege sau o ordonanță, declarată neconstituțională în cadrul controlului a posteriori, este abrogată de drept de la data publicării deciziei Curții Constituționale sau de la o dată ulterioară fixată de această decizie. De asemenea, considerăm că trebuie ca instanța constituțională să poată decide dacă efectele pe care dispoziția neconstituțională le-a produs pot fi puse în cauză.

Pe de altă parte, pentru ca deciziile Curții Constituționale să fie efectiv obligatorii, propunem introducerea alin. (7) care ar stabili în sarcina instanțelor ordinare obligația aplicării acestor decizii.

¹⁰ A se vedea Dan Claudiu Dănișor, Impunerea deciziilor Curții Constituționale – o problemă a instanțelor ordinare, Curierul Judiciar nr. 6/2009.

TITLUL VI

Integrarea euroatlantică

Articolul 148

Integrarea în Uniunea Europeană

Text actual

(1) Aderarea României la tratatele constitutive ale Uniunii Europene, în scopul transferării unor atribuții către instituțiile comunitare, precum și al exercitării în comun cu celelalte state membre a competențelor prevăzute în aceste tratate, se face prin lege adoptată în ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului, cu o majoritate de două treimi din numărul deputaților și senatorilor.

(2) Ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu, au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare.

(3) Prevederile alineatelor (1) și (2) se aplică, în mod corespunzător, și pentru aderarea la actele de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene.

(4) Parlamentul, Președintele României, Guvernul și autoritatea judecătorească garantează aducerea la îndeplinire a obligațiilor rezultate din actul aderării și din prevederile alineatului (2).

(5) Guvernul transmite celor două Camere ale Parlamentului proiectele actelor cu caracter obligatoriu înainte ca acestea să fie supuse aprobării instituțiilor Uniunii Europene.

Text propus

(1) România este stat membru al Uniunii Europene și exercită în comun cu celelalte state membre competențele stabilite de tratatele Uniunii.

(1¹) Ratificarea actelor de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene se face prin lege adoptată de Parlament, cu o majoritate de două treimi din numărul membrilor săi.

(2) Ca urmare a aderării României la Uniunea Europeană, prevederile tratatelor constitutive sau de revizuire, precum și celelalte acte juridice ale Uniunii Europene cu caracter obligatoriu au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne.

(2¹) Ratificarea tratatului privind aderarea unui stat la Uniunea Europeană se face prin lege adoptată de Parlament, cu o majoritate de două treimi din numărul membrilor săi.

Argumente

Modificarea propusă a alin. (1) consacră formal statutul actual al României de stat membru al Uniunii Europene, actualizând prevederile constituționale adoptate în perioada de preaderare.

Noul text al alin. (1¹) reia soluția constituțională referitoare la ratificarea, de această dată a actelor de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene și a tratatelor privind aderarea unor state la Uniunea Europeană, prin legi adoptate de Parlament, cu o majoritate de două treimi din numărul membrilor săi.

De asemenea, propunerea de revizuire a alin. (2) reia soluția care consacră prioritatea de aplicare a prevederilor tratatelor constitutive, precum și a celorlalte acte juridice cu caracter obligatoriu față de dispozițiile contrare din legile interne. De altfel, în urma aderării

la Uniunea Europeană, statele membre trebuie să respecte un principiu fundamental al ordinii juridice comunitare, și anume efectul direct al normelor adoptate de instituțiile Uniunii.

Eliminarea alin. (3) și (4) din actualul text constituțional se impune pe de o parte, prin receptarea primului dintre aceste două aliniate în cuprinsul nou introdusului alin. (1¹), iar pe de altă parte, datorită lipsei de actualitate a celui de-al doilea aliniat eliminat care se referă în principal la aducerea la îndeplinire a obligațiilor rezultate *din actul aderării*.

În plus, suprimarea alin. (5), care cuprinde obligația Guvernului de a transmite Parlamentului proiectele actelor cu caracter obligatoriu înainte ca acestea să fie supuse aprobării instituțiilor Uniunii Europene, se are în vedere faptul că în domeniile care impun aplicarea principiului subsidiarității, dispozițiile art. 4 din Protocolul nr. 2 privind aplicarea principiilor subsidiarității și proporționalității, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. C83 din 30 martie 2010, prevăd expres obligația instituțiilor Uniunii Europene de a transmite parlamentelor naționale proiectele legislative: „Comisia transmite parlamentelor naționale proiectele sale legislative și proiectele sale modificate, în același timp în care le transmite organului legislativ al Uniunii. Parlamentul European transmite parlamentelor naționale proiectele sale de acte legislative, precum și proiectele sale modificate. Consiliul transmite parlamentelor naționale proiectele de acte legislative emise de un grup de state membre, de Curtea de Justiție, Banca Centrală Europeană sau Banca Europeană de Investiții, precum și proiectele modificate”.

Modificările propuse sunt, de altfel, în acord cu prevederile Proiectului de Lege privind revizuirea Constituției României transmis spre dezbateri de către Președintele României în luna iunie 2011 Parlamentului și declarate constituționale de către Curtea Constituțională prin Decizia nr. 799 din 17 iunie 2011, publicată în M. Of. nr. 440 din 23 iunie 2011.

Articolul 149

Aderarea la Tratatul Atlanticului de Nord

Text actual

Aderarea României la Tratatul Atlanticului de Nord se face prin lege adoptată în ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului, cu o majoritate de două treimi din numărul deputaților și senatorilor.

Text propus

Participarea la Tratatul Atlanticului de Nord

România este parte la Tratatul Atlanticului de Nord. Obligațiile care decurg din această calitate a României vor fi aduse la îndeplinire de către Parlament, Președintele României și Guvern.

Argumente

Propunerea de revizuire consacră formal statutul de parte la Tratatul Atlanticului de Nord, atât prin modificarea denumirii marginale a dispoziției constituționale, cât și prin conținutul acesteia, și menționează expres autoritățile care au obligația de a îndeplini sarcinile care decurg din această calitate: Parlamentul, Președintele și Guvernul.

Modificările propuse sunt, de altfel, în acord cu prevederile Proiectului de Lege privind revizuirea Constituției României transmis spre dezbateri de către Președintele României în luna iunie 2011 Parlamentului și declarate constituționale de către Curtea

Constituțională prin Decizia nr. 799 din 17 iunie 2011, publicată în M. Of. nr. 440 din 23 iunie 2011.

TITLUL VII

Revizuirea Constituției

Articolul 152

Limitele revizuirii

Text actual

(1) Dispozițiile prezentei Constituții privind caracterul național, independent, unitar și indivizibil al statului român, forma republicană de guvernământ, integritatea teritoriului, independența justiției, pluralismul politic și limba oficială nu pot forma obiectul revizuirii.

(2) De asemenea, nici o revizuire nu poate fi făcută dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora.

(3) Constituția nu poate fi revizuită pe durata stării de asediu sau a stării de urgență și nici în timp de război.

Text propus

(1) Dispozițiile prezentei Constituții privind caracterul național, independent, unitar, indivizibil și *democratic* al statului român, forma republicană de guvernământ, *statul de drept, separația puterilor*, integritatea teritoriului, independența justiției, *pluralismul* și limba oficială nu pot forma obiectul revizuirii.

(2) De asemenea, nicio revizuire nu poate fi făcută dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale *persoanelor*, a garanțiilor și *a procedurilor de protecție a acestora*.

(3) Constituția nu poate fi revizuită pe durata stării de asediu sau a stării de urgență și nici în timp de război.

Argumente

Propunem introducerea unor noi limite ale revizuirii – caracterul democratic al statului român, statul de drept și separația puterilor, care au aceeași natură ca și cele deja prevăzute de dispoziția în vigoare. De asemenea, în logica acestui proiect, este limită a revizuirii pluralismul în general, nu doar pluralismul politic.

La cel de-al doilea alineat propunem o nouă limită a revizuirii, conform căreia revizuirea nu poate să aibă ca rezultat suprimarea procedurilor de protecție a drepturilor și a libertăților persoanelor. Astfel, o procedură de protecție deja existentă în sistemul de drept nu poate face obiectul revizuirii. Se asigură astfel o apărare mai accentuată a drepturilor și a libertăților persoanelor.